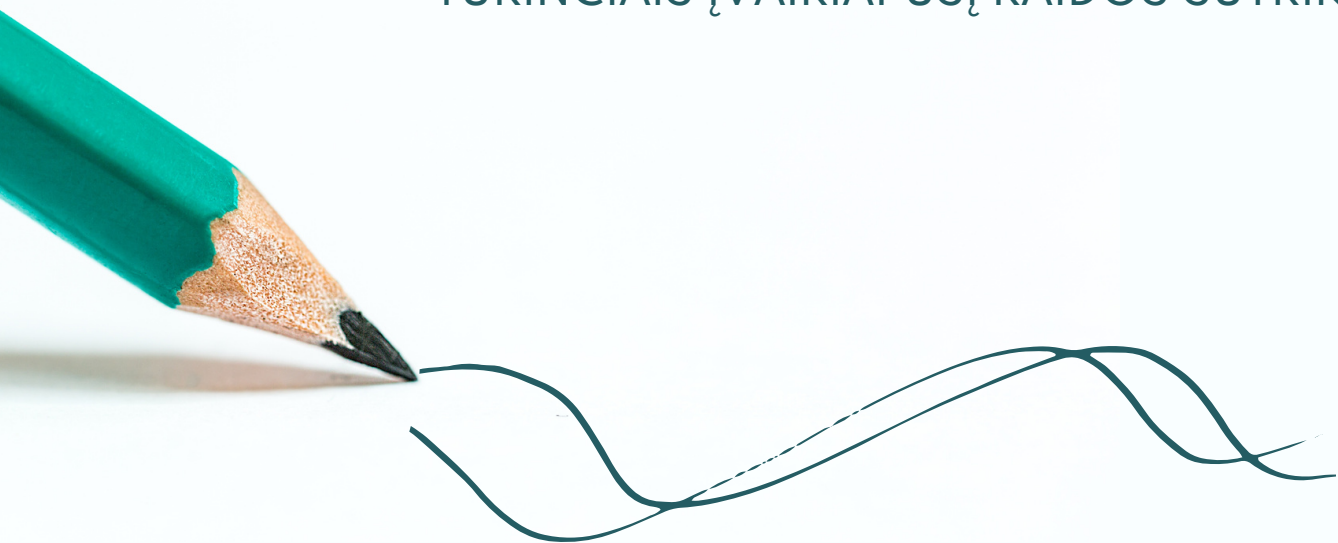

Sutrikusios raidos vaikų
konsultavimo skyrius

DĖMESIO LAVINIMO GAIRĖS

DARBUI SU IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKAIS,
TURINČIAIS ĮVAIRIAPUSĮ RAIDOS SUTRIKIMĄ

TURINYS

Iyadas	3
Aplinkos pritaikymas	4
Vaiko gebėjimų išlaikyti dėmesį vertinimas	5
Veiklų, skirtų lavinti dėmesingumą, organizavimas	6
Dėmesingumo lavinimas mokant palaikyti akių kontaktą	9
Dienos ir veiklos struktūravimas	10
Dėmesingumo lavinimo veiklų pavyzdžiai	12
Dėmesio lavinimas „Ryto rato“ veiklų metu	18
Literatūra	23
PRIEDAI	
1. Atminties žaidimas „Ūkis“	25
2. Atminties žaidimas „Laukiniai gyvūnai“	26
3. Atminties žaidimas „Naminiai gyvūnai“	27
4. Atminties žaidimas „Spalvos“	28
5. Pasakų personažai	29
6. Spalvų rūšiavimas	32
7. Rask vienodus gyvūnus	38
8. Rask vienodas formas	39
9. Rask vienodas spalvas	40

ĮVADAS

Tinkamas dėmesio koncentravimas į aplinką – tai vienas iš įgūdžių, nulemiančių sėkmingus vaiko raidos ir ugdymo(si) procesus. Tai, kaip gerai vaikas suvokia aplinką, sąlygoja jo savybės: gebėjimas susikaupti, išlaikyti dėmesį klausant, stebint, atliekant (pradedant ir užbaigiant) veiklas. Nuo pat gimimo kūdikis linkęs stebėti aplinką, konkrečius objektus, garsus, vėliau juos mėgdžioti ir taip mokytis. Jau tuomet jis pradeda natūraliai mokytis sukcentruoti dėmesį į konkretų objektą.

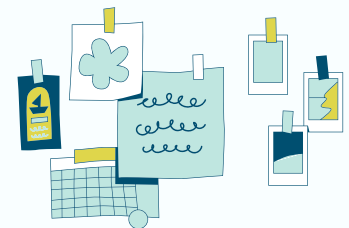
Vaikams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų (toliau – ĮRS), natūralus dėmesio koncentravimo mokymasis dėl sensorinių ir kitų ypatumų dažniausiai būna apsunkintas arba nepakankamas, todėl dar ankstyvame amžiuje svarbu vaikus mokyti, kaip tinkamai koncentruoti ir paskirstyti dėmesį.

Šiame leidinyje rasite metodinių rekomendacijų, dėmesingumo ugdymo veiklų pavyzdžių. Leidinys skirtas pedagogams, švietimo pagalbos specialistams, tėvams.

APLINKOS PRITAIKYMAS

Prieš organizuojant veiklas būtina įsitikinti, kad aplinkoje nėra sensorinių dirgiklių (arba juos maksimaliai sumažinti). Sensorikos ypatumai ir perdėtas dėmesys detalėms blaško vaikus, turinčius ĮRS. Aplinkoje jie pastebi dalykus (ir gali dėl to nerimauti), kurių nepastebi kiti vaikai, – tai gali būti plakatai ar piešiniai ant sienų, važiuojančių automobilių garsas už lango, grindų valiklio kvapas, fone stovintys ar kabantys daiktai.

ATKREIPKITE DĖMESĮ:

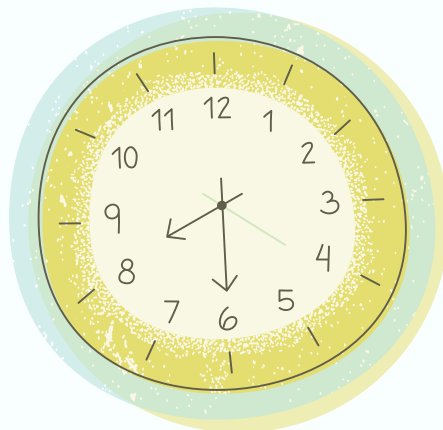

- veiklų metu jums už nugaros turi būti neutralus fonas;
- ant sienų palikite tik tuos plakatus ar mokomąją medžiagą, kuri aktuali tos dienos ar savaitės ugdymo procese;
- patikrinkite, ar nėra mirksinčių lempų;
- fluorescencines lempas pakeiskite LED lempomis (ar kitomis, neskleidžiančiomis triukšmo);
- atskirkite darbo erdves;
- stenkitės naudoti uždaras lentynas (jei naudojate atviras lentynas, jas pridenkite);
- įrangą laikykite spintelėse;
- atkreipkite dėmesį į daiktus, kurie blaško vaiko dėmesį, juos pašalinkite iš aplinkos;
- venkite oro gaiviklių ar cheminių kvapų (aitraus, stipraus kvapo kvėpalų);
- pasirinkite tokias kanceliarines priemones, kurios neskleidžia kvapo;
- jei vaikščiojimas ant klasės grindų kelia triukšmą, rekomenduojama jas pridengti kilimu;
- ant aplinkoje esančių kėdžių kojų priklijuokite garsą švelninančius lipdukus;
- pridenkite langus užuolaidomis, kad lauke esantys objektai neblaškytų dėmesio;
- išjunkite visus ekranus (televizorių, kompiuterį, lentą ir kt.);
- jei aplinkoje, kurioje mokote vaiką koncentruoti dėmesį, per daug šurmulio ir kitų žmonių, pasirinkite ramesnę vietą.

VAIKO GEBĖJIMŲ IŠLAIKYTI DĖMESĮ VERTINIMAS

Mokant vaiką koncentruoti dėmesį, pirmiausia svarbu įvertinti vaiko gebėjimus ir nustatyti, kokį raišos tarpą jie atitinka. Įprastai, vaikų gebėjimas koncentruoti dėmesį nurodomas pagal amžių taip:

- 2 metai: 4–6 minutės;
- 4 metai: 8–12 minučių;
- 6 metai: 12–18 minučių;
- 8 metai: 16–24 minutės;
- 10 metų: 20–30 minučių;
- 12 metų: 24–36 minutės;
- 14 metų: 28–42 minutės;
- 16 metų: 32–48 minutės.

Tačiau tokie duomenys nurodomi kaip bendra taisyklė. Vertinant vaiko gebėjimą koncentruoti dėmesį, būtina atsižvelgti ne tik į amžių ir bendrus gebėjimus, tačiau ir į išorės veiksnius, tokius kaip alkis, nuovargis, kitų bazinių poreikių užtikrinimas, aplinkoje esantys blaškikliai.

Siekiant tinkamai įvertinti kiek laiko vaikas maksimaliai gali koncentruoti dėmesį į konkrečią veiklą, rekomenduojama:

- išsiaiškinti, kokios veiklos ar daiktai tikrai domina vaiką;
- stebėti vaiką, kai jis užsiima mėgstama veikla ar žaidžia su patinkančiu daiktu, ir, atlieka struktūruotas ugdymo užduotis, fiksuoti laiką, kurį vaikas išbuvo sukongravęs dėmesį į konkrečią veiklą;
- stebėti tol, kol išryškės duomenų tendencingumas.

Siekdami tinkamai nustatyti veiklas ir daiktus, kuriais vaikas domisi, pabandykite atsakyti į šiuos klausimus:

- kokias veiklas ar daiktus vaikas siekia gauti?
- ką vaikui patinka stebėti, kokius daiktus laikyti?
- į kokią veiklą vaikas prašo prisijungti ir suaugusįjį?
- kas prajuokina vaiką?
- kas nuramina arba pralinksmina vaiką?

Rekomenduojama vaikui patinkančias veiklas, priemones ir daiktus fiksuoti. Tai galite daryti rašydami sąsiuvinyje, ar pildydami lentelę (1 lentelė).

VEIKLA	DAIKTAI	BENDRAVIMO ŽAIDIMAI	JUTIMINIAI ŽAIDIMAI
SKAITYTI KNYGĄ	ŠAUKŠTAS	KŪ - KŪ	SENSORINĖ DĖŽĖ
PIEŠTI	GROJANTIS ŽAISLAS	KATU KATU KATUČIŲ	ŠOKINĖJIMAS ANT BATUTO
KLIJUOTI LIPDUKUS	MUILO BURBULAI		SŪPYNĖS
	RAKETĖ		

1 lentelė. Vaikui patinkančių veiklų, priemonių, daiktų lentelės pavyzdys.
Parengta pagal J.S. Roggers ir kt. *Vaiko autizmas: ankstyvoji pagalba, kurią gali suteikti tėvai*. 2017.

VEIKLŲ, SKIRTŲ LAVINTI DĖMESINGUMĄ, ORGANIZAVIMAS

Siekiant lavinti vaiko dėmesingumą svarbu atkreipti dėmesį į kūno poziciją, kurioje yra vaikas, užsiimdamas lavinamąja veikla. Kūno padėtis ypač svarbi siekiant didinti vaiko įsitraukimą į veiklą.

Rekomenduojamos padėtys:

- vaikas sėdi prieš jus turėdamas tvirtą nugaros atramą (pavyzdžiui, sėdėjimas prie stalo, kėdutėje, sėdmaišyje ir kt.) - tokia padėtis puikiai tiks dėliojant dėliones, žaidžiant stalo, kortelių žaidimus, skaitant knygeles ir kt.;
- vaikas guli ant žemės, o jūs palinkę prie jo - ši padėtis tiks, kai žaisite pirštų, ritminių, muzikinių žaidimus;
- sėdėjimas ant žemės, tarp ištiestų kojų pasiguldžius vaiką, - ši padėtis tiks, kai žaisite pirštų žaidimus, skaitysite knygą ir kt.;
- veiklos žaidimai ant sofos, lovos ar kito minkšto paviršiaus padės linksmose veiklose mokyti koncentruoti dėmesį.

SOCIALINIO KOMFORTO ZONA

Kiekvienas žmogus turi savitą pojūčių sistemą, kuri lemia skirtingas reakcijas į kitų žmonių fizinį artumą. Vieniems žmonėms reikalingas didesnis fizinis atstumas, kitiems – priešingai: maloniau bendrauti, kai pašnekovas ar žaidimo partneris yra arčiau. Siekiant, kad vaikas į jus atkreiptų dėmesį, rekomenduojama nustatyti vaikui tinkantį fizinio kontakto lygį:

- jei vaikas jums priartėjęs nukreipia žvilgsnį, atsitraukite ir stebėkite, kaip jis reaguos. Kai kuriems žmonėms būtina išlaikyti didesnį atstumą tam, kad galėtų bendrauti žiūrėdami į akis;
- įvertinkite vaiko sensorinį profilį. Kartais vaikams artimas fizinis kontaktas gali kelti nemalonius jausmus ar net fizinį skausmą, todėl prieš pradedant ugdymą svarbu įvertinti, kokie yra vaiko sensoriniai poreikiai, tai leis sklandžiau planuoti ugdymą – įtraukti sensorines pertraukas atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius.

Sensorinio vertinimo klausimynas –

[SKAITYTI ČIA](#)

KITI PATARIMAI ORGANIZUOJANT DĖMESIO LAVINIMO VEIKLAS

Veiksmingos instrukcijos:

- prašydami atlikti užduotį, optimizuokite žodžių skaičių prašyme. Jei norite, kad vaikas parodytų paveikslėlį, kuriame yra katė, pasakykite „parodyk katę“ vietoj „noriu, kad man parodytum, kur yra katė“;
- siekiant padėti sutelkti vaiko dėmesį į veiklą, galite vartoti būtent tai veiklai reikalingus žodžius, pavyzdžiui, „kamuolys“, „ridenk kamuolį“, „mesk kamuolį“ ir kt.;
- galite pateikti vizualių užduočių atlikimo instrukciją (svarbu, kad vaikas būtų išmokytas ir gebėtų suprasti instrukcijas);
- formuodami kiekvieną įgūdį, turime įvardyti, ką darome, parodyti, kaip tai reikia daryti ir, jei reikia, padėti vaikui tą veiksmą atlikti. Pasirinkite vaikui įdomius žaislus ir veiklas ir žaiskite kartu. Imituokite vaiko veiksmus ir elgesį – tai gali atkreipti vaiko dėmesį ir paskatinti jį vėl pažvelgti į jus. Žaidimo veiklą atlikite trumpai, turėdami tikslą pagirti vaiką, kai jis įvykdys užduotį. Pavyzdžiui, jei vaikui patinka automobiliai, pabandykite parodyti, kaip „vairuoti automobilį“, ir pagirkite, jei vaikas jus mėgdžios. Jei reikia, galite ranka švelniai nukreipti vaiką, kad jis sektų paskui, o tada pagirti: „Oho, tu taip gerai vairuoji automobilį!“. Palaiptiesiui fizinę pagalbą mažinkite;

- keičiant veiklas būtinai įspėkite vaiką apie artėjantį pokytį, tam galite naudoti lenteles „pirma – tada“, laikmatį (geriausia tokį, kuris laiką skaičiuoja atbuline tvarka, taip vaikas tiksliai žinos, kiek laiko liko atlikti užduotį);
- vaiko dėmesingumas nemažai priklauso nuo to, kiek veikla teikia džiaugsmo. Pradedant dirbti su vaiku, kuriam sunku sutelkti dėmesį, būtina pasirinkti paskatinimo būdą ir priemones, kurie motyvuotų vaiką atlikti veiklas, užduotis. Paskatinimas turi būti parenkamas individualiai, atsižvelgiant į asmenines vaiko savybes ir pomėgius. Galite naudoti:
 - socialinius paskatinimus, pavyzdžiui, vartoti pasakymus „tu puikiai atlikai“, „aš labai džiaugiuosi“, „didžiuojusi tavimi“, „duok penkis“;
 - fizinius paskatinimus, pavyzdžiui, pakutenti, pakelti į orą, pasupti ant rankų;
 - daiktinius paskatinimus, pavyzdžiui, leisti žaisti su mėgstamu žaislu, dėlioti dėlionę, konstruoti konstruktorių;
 - valgomus paskatinimus, pavyzdžiui, pavaišinti mėgstamais vaisiais ar užkandžiu. Intensyviausią paskatinimą rekomenduojama taikyti mokymo pradžioje, po to paskatinimų skaičių mažinti. Viena iš svarbiausių teigiamos motyvacijos sąlygų yra sėkmė. Taip pat svarbu rinktis veiklą, kuri turi pradžią, pabaigą ir konkrečius tikslus;
- vaikus bendro dėmesio moko žaidimai, kuriuose reikia keistis, pavyzdžiui, stalo žaidimai ar bokštų statymas iš kaladėlių. Žaisdami žaidimą skatinkite vaiką atkreipti dėmesį į jus, nurodykite žodžiu ar vizualiai kieno eilė, o kas turi palaukti. Vaikų grupėje pedagogas gali įvardyti įvairius daiktus, o vaikas gali suploti rankomis, kai bus pasakytas gyvūno ar augalo pavadinimas. Pastabumui lavinti taip pat labai tinka žaidimas, kai vaiko prašoma atidžiai įsižiūrėti į žmogų, aplinką kambaryje, tada paprašyti vaiko trumpam išeiti ir, kai jis sugrįžta, prašoma, kad pasakytų, kas pasikeitė (suvelti plaukai, atsegta saga, perstatyta kėdė);
- dėmesiui lavinti tinka įvairūs žaidimai, kai reikia surasti kortelių poras, kitus daiktus ar gyvūnus, ieškoti skirtumų, pasikartojimų, įvertinti pokyčius, įstatyti trūkstantą detalę, taip pat labirintų žaidimai (šių užduotį galima pasunkinti ir paprašyti vaiko nuvesti teisingą takelį labirinte nesinaudojant rašymo priemone, t. y. mintyse), spalvinimo užduotys;
- siekiant, kad vaikas patirtų kuo mažiau nerimo ugdymo procese, struktūruokite dienos ir veiklos eigą.

DĖMESINGUMO LAVINIMAS MOKANT PALAIKYTI AKIŲ KONTAKTĄ

Pirmasis žingsnis siekiant sutelkti dėmesį – sustiprinti vaiko akių kontaktą. Akių kontaktas yra svarbus ugdant bendrąjį dėmesį, kuris pasireiškia, kai ir jūs, ir vaikas kreipiate dėmesį į tą patį objektą vienu metu. Šis gebėjimas svarbus pagrindas visiems kitiems raidos aspektams, t. y. socialiniam, pažintiniam ir kalbos vystymuisi.

KAIP PADĖTI VAIKUI UŽMEGZTI AKIŲ KONTAKTĄ?

- Atsistokite vaiko akių lygyje, kad vaikui būtų lengviau į jus žiūrėti.
- Kai vaikas siekia kokio nors daikto, laikykite jį priešais veidą arba šalia akių, kad atkreiptumėte vaiko žvilgsnį į savo veidą.
- Kai vaikas iš tiesų pažvelgs į jus, pagirkite jį už tai, kad jis „gerai žiūri“, o jūs paduokite jam norimą daiktą.

Vaikams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų, gali būti sunku sutelkti dėmesį į dalykus, kurie jų natūraliai nedomina, todėl gali būti sudėtinga juos įtraukti į veiklą, kuriai reikia bendro dėmesio, pavyzdžiui, kartu skaityti knygą, paeiliui žaisti žaidimą ar net laikytis nurodymų klasėje. Daugelis jų geba sutelkti dėmesį į dalykus, kurie jiems patinka, ir paprastai jiems nekyla problemų susikaupti dėmesį net kelias valandas. Kai kurie jų mėgstami užsiėmimai gali būti raidės ir skaičiai, transporto priemonės, pasakų knygos ir filmų scenarijai ar net kalbos mokymasis. Vis dėlto dažna problema yra JRS turinčiam vaikui sustoti ir atkreipti dėmesį į aplinką.

Pasirinkite vaikui įdomius žaislus ir veiklas ir žaiskite kartu, kad vaikas geriau suprastų, kaip dalytis dėmesiu ir patirti bendravimo malonumą. Imituokite vaiko veiksmus ir elgesį, kad atkreiptumėte jo dėmesį į save. Tai gali patraukti vaiko susidomėjimą ir paskatinti jį vėl pažvelgti į jus.

Žaisdami nuolat kalbėkite, kad padėtumėte vaikui išlaikyti dėmesį į veiklą, kurią abu kartu atliekate. Pasakojimas taip pat gali būti naudingas padedant vaikui susieti demonstruojamus veiksmus su tinkamais žodžiais. Pavyzdžiui, vadovaudami su kamuoliu žaidžiančiam vaikui, galite sakyti: „Meskime kamuolį! Štai paimk kamuolį, palaikyk, pažiūrėk į krepšį, mesk! OHO, TAI BENT METIMAS! GERAS METIMAS!“.

DIENOS IR VEIKLOS STRUKTŪRAVIMAS

TVARKARAŠČIAI

Siekiant išvengti nepageidaujamo nerimo ar dėmesio blaškymo organizuojant lavinamąsias veiklas, rekomenduojama naudoti dienos tvarkaraštį, taip pat pateikti vizualias veiklų sekas.

Tvarkaraštis – tai įvykių ar veiklų sąrašas (pateikiamas su nuotraukomis, simbolių paveikslėliais ar daiktais), pateiktas tokia tvarka, kokia vyks numatomos veiklos ar bus prašoma atlikti užduotis. Vaikas, turėdamas dienos veiklų tvarkaraštį, žinos, kada kokia veikla bus atliekama, matys, kada veiklos baigsis. Konkrečių veiklų metu pateikiamos užduočių sekos suteiks galimybę vaikui savarankiškai atlikti darbus, padės nepasimesti užduočių atlikimo eiliškume, o esant poreikiui pedagogas, dirbdamas pagal tvarkaraštį, galės lengviau įvardyti, kur vaikui kyla sunkumų dienos eigoje.

PRIŠ SUDARYDAMI TVARKARAŠTĮ AR NUMATOMŲ VEIKLŲ SEKĄ APGALVOKITE:

- kaip parodysite, kurios užduotys jau yra atliktos, o kurias dar reikia atlikti;
- kaip įtrauksite apdovanojimus ar pasirinkimus;
- kurioje vietoje bus laikomas tvarkaraštis;
- kaip vaikas pereis nuo vieno tvarkaraščio prie kito;
- kaip skatinsite vaiką peržiūrėti tvarkaraštį.

Daugiau informacijos apie tvarkaraščių rengimą, jų panaudojimo būdus ir tipus rasite leidinyje „Pasiruošimas darbui su vaikais, turinčiais autizmo spektro sutrikimų“.

[SKAITYTI ČIA](#)

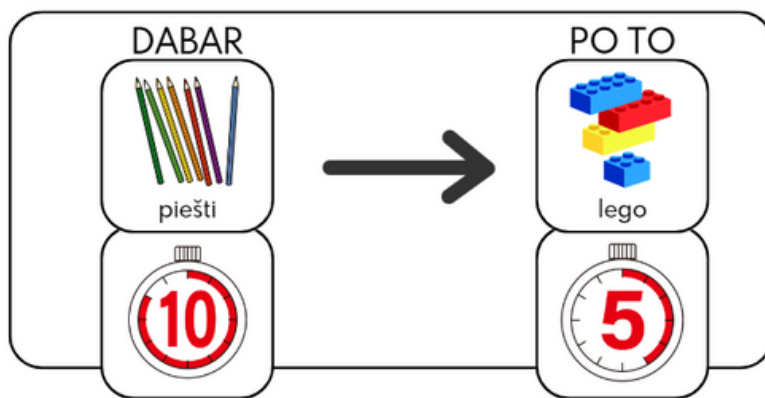
PASIRUOŠIMAS PEREITI NUO VIENOS VEIKLOS PRIE KITOS

Jei jums reikia, kad vaikas pereitų nuo vienos veiklos prie kitos, šie patarimai gali padėti:

- Įspėkite vaiką, kad artėja pokyčiai. Vaikams reikia laiko nukreipti dėmesį. Gali padėti paveikslėliais paremtas veiklų tvarkaraštis ir laikmatis, rodantis, kada artėja pasikeitimai.

Naudokite teiginį „pirma, tada“ ir aiškią, paprastą kalbą arba vaizdinį pastiprinimą. Pavyzdžiui, galite pasakyti „pirma piešti, tada lego“ arba naudoti vaizdinį palaikymą su formų ir burbulų nuotraukomis (1 pav.).

1 pav. Priemonės „Dabar - po to“ pavyzdys

- Pradėkite žaidimą nuo dviejų mėgstamų užsiėmimų, kad vaikas nenusimintų ir neprarastų dėmesio, kai pakeičiate veiklą, pavyzdžiui, pirma burbuliukai, tada treniruotės. Pirmoji veikla turėtų būti trumpa, turėti pradžią ir pabaigą. Kai vaikas pabaigs vieną veiklą, pagirkite jį, pavyzdžiui, „Viskas baigta, gerai padaryta! Dabar traukiniai“.

<https://www.earlychildhooded.com/>

DĖMESINGUMO LAVINIMO VEIKLŲ PAVYZDŽIAI

„Pagauk šviesą“

Priemonės:

- žibintuvėlis arba lazeris.

Eiga:

užtamsinkite klasę. Šiai veiklai nebūtina aklina tamsa (vaikas gali išsigąsti), pakanka prietemos kambaryje. Paaiškinkite vaikui užduotį: modeliuojant veiksmą - šviečiant į sieną gaudykite vietą, kurioje matoma šviesa. Paprašykite vaiko pakartoti veiksmą.

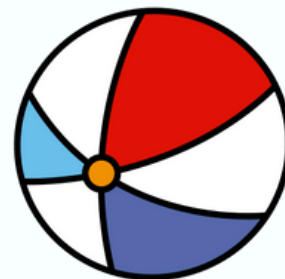
„Kamuolio ridenimas“

Priemonės:

- kamuolys.

Eiga:

mokant atlikti šį veiksmą gali būti reikalinga antro asmens pagalba. Vaikui sėdint ant žemės, atsisėskite prieš jį ir paridenkite link jo kamuolį. Jei vaikas nereaguoja, antrasis asmuo gali padėti vaikui ridenti kamuolį Jums atgal. Tik atlikus veiksmą pasidžiaukite veiksmu ir pagirkite vaiką. Pakartokite pagrindinius žodžius, kad padėtumėte vaikui sutelkti dėmesį. Pavyzdžiui, pasakykite „kamuolys“, „ridenu kamuolį“, „pagauk kamuolį“ ir kt. Veiksmą kartokite. Fizinę pagalbą palaipsniui mažinkite skatindami savarankišką vaiko atsaką.

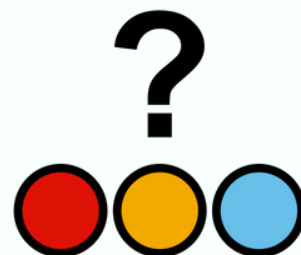
„Rūšiavimas pagal spalvą“

Priemonės:

- 4 skirtingų spalvų stiklinės (mėlyna, raudona, geltona, žalia), skirtingų spalvų (mėlyna, raudona, geltona, žalia) rutuliukai, sagos ar kiti smulkūs daiktai.

Eiga:

prieš pradėdant šį pratimą svarbu supažindinti vaiką su veiksmais, kuriuos jis turės atlikti. Pradėkite nuo dviejų skirtingų spalvų stiklinių ir figūrų. Pirmiausia parodykite vaikui, į kokią stiklinę kokios spalvos figūrą reikia įdėti. Tuomet šalia stiklinių padėkite kitas dvi figūras ir paskatinkite vaiką jas surūšiuoti. Kiekvieną kartą, kai vaikas teisingai įdeda figūrą į stiklinę, pagirkite jį už konkretų elgesį. Kai vaikas be klaidų gebės rūšiuoti dviejų spalvų figūras, stiklinių ir figūrų įvairovę didinkite.

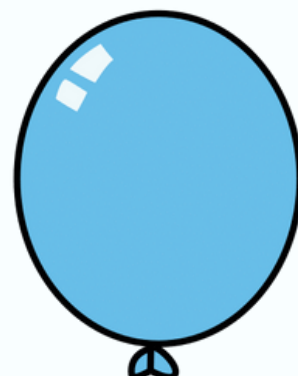
„Balionas“

Priemonės:

- balionas.

Eiga:

pirmiausia pademonstruokite, kaip žaidžiamas žaidimas. Pripūskite balioną ir bakstelėję pirštu į jį paleiskite, kad balionas išsileistų (demonstruokite džiaugsmą ir nustebimą). Veiksmą kartokite prašydami, kad vaikas baksteltų į balioną, ir vėl paleiskite balioną skristi (svarbu palaikyti džiaugsmingą emociją). Paprašykite vaiką atnešti jums balioną, arba kartu su vaiku ieškokite, kur jis nuskrido. Veiksmą kartokite kelis kartus.

„Perduok šypseną“

Priemonės:

- kamuolys.

Eiga:

tai paprastas rato žaidimas, kuris moko emocijų ir veido išraiškų, taip pat padeda lavinti akių kontaktą. Pasirinkite veido išraišką – iš pradžių šypseną. Pedagogas nusišypso pirmajam vaikui, kuris sėdi rate jam iš kairės ar dešinės. Vaikas „perduoda“ šypseną toliau, nusišypsodamas šalia sėdinčiam asmeniui, o šis ją perduoda toliau ir t. t. Paskui pakartokite, keiskite veido išraiškas ir taip supažindinkite vaikus su skirtingomis nuotaikomis, veido išraiškomis.

„Žaidimas su pirštų lėlėmis“

Priemonės:

- medžiaginės lėlės arba gyvūnai, kurie maunami ant pirštų ar ant visos plaštakos.

Eiga:

lėlę laikykite savo galvos aukštyje, kad „pagautumėte“ vaiko akių kontaktą. Judinkite lėlę, kalbėkite pakeistu balso tonu, taip atkreipsite vaiko dėmesį ir perduosite informaciją.

„Veidrodis“

Priemonės:

-.

Eiga:

paprašykite vaikų susėsti poromis vienas priešais kitą. Paaiškinkite taisykles: vienas vaikas rodys skirtingas veido grimasas, o kitas vaikas turės tas grimasas atkartoti taip, lyg sėdėtų prieš veidrodį. Užduotį galima atlikti ir stovint, judant visu kūnu. Rekomenduojame, kad žaidimo pradžioje pedagogas pademonstruotų žaidimo eigą su kuriuo nors iš vaikų.

„Žaidimas su plastilinu“

Priemonės:

- plastilinas, formelės.

Eiga:

visų pirma papasakokite, ką šiandien lipdysite, tai yra sukurkite trumpą pasakojimą, kad įtrauktumėte vaiką į veiklą. Duodami žodines instrukcijas pradėkite lipdyti, paprašykite vaiko, kad jis kartotų jūsų judesius. Žaidimo tikslas – kad vaikas atkartotų jūsų judesius ir koncentruotų dėmesį.

„Perduoti kamuolį“

Priemonės:

- kamuolys ar kitas minkštas žaislas.

Eiga:

susėskite ratu ir pasiimkite kamuolį. Paaiškinkite taisykles: pasakius žaidėjo vardą, jam perduodamas kamuolys. Gaunant kamuolį svarbu pasakyti „ačiū“. Kamuolys siunčiamas ratu, įvardijant žaidėjo vardą ir paduodant jam kamuolį. Žaidimas baigiamas, kai visi žaidėjai yra nors kartą gavę kamuolį. Galite pasunkinti šią veiklą ir atlikti užduotį nekalbėdami. Akcentuokite, kad mūsų akys yra lyg rodyklės: į ką mes žiūrime, apie tą žmogų ir galvojame ir perduodame kamuolį be žodžių.

„Stop ir laikas“

Priemonės:

-.

Eiga:

visi žaidėjai laisvai juda patalpoje. Bet kuris žaidėjas gali pasakyti „stop“ ir visi žaidėjai sustingsta tokiose pozose, kokiose tuo metu buvo. Kai visi sustingsta, bet kuris žaidėjas gali pasakyti „laikas“, ir visi žaidėjai vėl gali judėti laisvai. Veiklą galite pasunkinti pateikdami taip: vienam žaidėjui pasakius „stop“, visi likusieji žaidėjai turi atsistoti tokioje pat pozoje kaip tas žaidėjas. Vienam žaidėjui pasakius „laikas“, visi likusieji turi judėti pamėgdžiodami jo judesius.

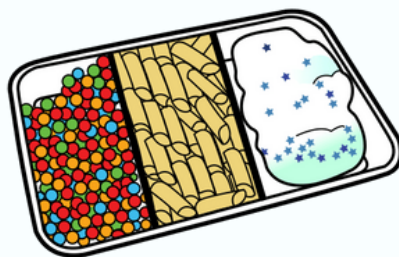
„Kas yra ant padėklo?“

Priemonės:

- įvairūs žaislai, daiktai, padėklas.

Eiga:

padėkite 5 daiktus ant padėklo ir leiskite vaikui 30 sekundžių stebėti ir bandyti įsiminti, kurie daiktai yra ant padėklo. Tada padėklą paslėpkite ir paprašykite, kad vaikas išvardytų ką matė. Daiktų skaičių palaipsniui didinkite.

„Ko trūksta?“

Priemonės:

- įvairūs žaislai, daiktai, padėklas.

Eiga:

padėkite 5 daiktus ant padėklo ir leiskite vaikui 30 sekundžių stebėti ir bandyti įsiminti, kurie daiktai yra ant padėklo. Tada paprašykite vaiko nususkti ir tuo metu nuo padėklo pašalinkite du daiktus. Vaikui atsisukus paprašykite jo įvardyti, kiek ir kokių daiktų dingo. Daiktų skaičių palaipsniui didinkite.

„Seku pasaką“

Priemonės:

knyga (pasaka), ant medinio pagaliuko užklijuoti personažai (priedo 29–31 p.).

Eiga:

supažindinkite su skaitoma pasaka, įvardykite, kiek laiko ją skaitysite. Išdalykite vaikams pagaliukus su skirtingais pasakos veikėjais ir paprašykite, kad tuo metu, kai jūs perskaitysite konkretaus veikėjo vardą ar pavadinimą, vaikai iškeltų to veikėjo paveikslėlį. Pamėginkite palaipsniui ilginti skaitymo laiką.

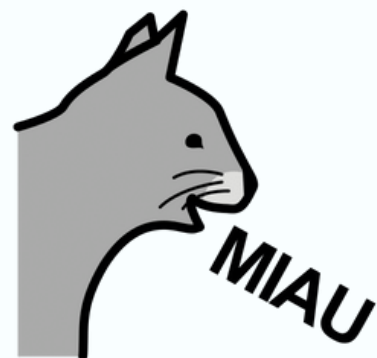
„Gyvūnų garsai“

Priemonės:

- kortelės su įvairių gyvūnų atvaizdais ar gyvūnų figūrėlės, gyvūnų skleidžiamų garsų įrašai.

Eiga:

supažindinkite vaikus su žaidimu ir išdalinkite kiekvienam po kortelę su gyvūno paveikslėliu. Pasakykite, kad dabar klausysimės gyvūnų garsų, ir paprašykite vaikų, išgirdus gyvūno garsą, pakelti ranką.

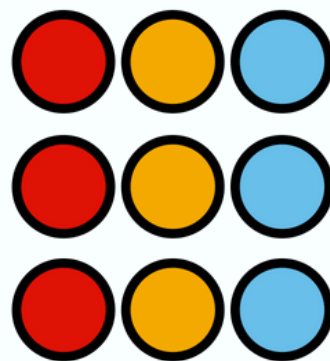
„Spalvos“

Priemonės:

žaidimas „Spalvos“ (priedo 32 – 37 p.).

Eiga:

atsispausdinkite priede pažymėtus lapus su spalvotais apskritimais ir su lentelėmis apskritimams rūšiuoti. Apskritimus iškirpkite (juos vaikas rūšiuos į lenteles su spalvomis). Parodykite vaikui, kaip dėti spalvotus apskritimus į tokiomis pačiomis spalvomis pažymėtas vietas lentelėje. Paprašykite vaiko pakartoti veiksmą rūšiuojant pagal spalvą. Jei vaikui sekasi dėti pagal spalvas, galite į žaidimą įvesti daugiau spalvų. Modeliuokite žaidimą: „tu dedi apskritimą, aš dedu apskritimą – puiku, mes sudėjome visą eilę“.

„Atminties žaidimai“

Priemonės:

atminties žaidimo kortelės (priedo 25–28 p.).

Eiga:

atsispausdinkite ir iškirpkite žaidimo korteles. Jas išdėliokite ant stalo (iš pradžių naudokite 3 poras kortelių, palaipsniui kortelių porų skaičių didinkite). Paprašykite vaiko atversti pirmąją kortelę, įvardykite, kas pavaizduota paveikslėlyje. Tuomet paprašykite vaiko atrasti tokį patį paveikslėlį turinčią kortelę. Jei vaikas atvertė ne tokį patį paveikslėlį, pasakykite, kad jis pasistengtų įsiminti, ką matė, ir ją užverskite, iki kol vaikas suras pirmosios kortelės kopiją (pirmąją kortelę visada palikite atverstą). Kai vaikas suras dvi vienodas korteles, jas pašalinkite nuo stalo ir kartokite veiksmus su kita kortele. Užduočiai atlikti naudokite vienos rūšies paveikslėlius („ūkis“, „laukiniai gyvūnai“, „naminiai gyvūnai“, „spalvos“).

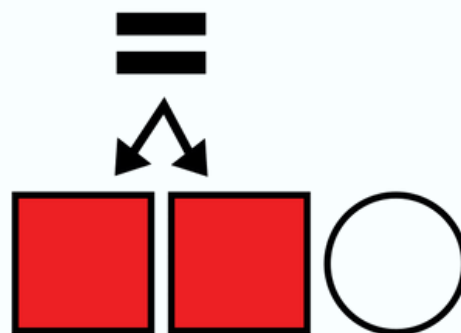
„Rask vienodus (-as) ...“

Priemonės:

- „Rask vienodus“ užduočių lapai (priedo 38–40 p.).

Eiga:

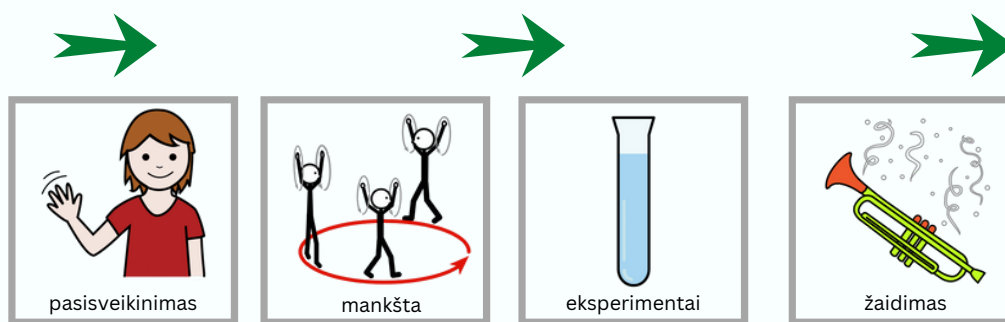
paprašykite vaiko pasižiūrėti ir pasakyti, ar mato vienoje ir kitoje paveikslėlių eilėje vienodus paveikslėlius. Jei vaikui sunkiai sekasi pastebėti, padėkite jam. Tuomet paprašykite, kad vaikas linijomis suvedžiotų vienodas formas.

DĖMESIO LAVINIMAS „RYTO RATO“ VEIKLŲ METU

„Ryto rato“ veikla – puikus metas ugdyti klausymo, atminties, dėmesio koncentravimo įgūdžius. Rekomenduojama atsižvelgti į mokinio amžių, įvertinti (naudojant laikmatį, tiksliai suskaičiuojant), kiek laiko vaikas išlieka dėmesingas veikloje, ir pagal tai nustatyti „Ryto rato“ veiklų trukmę ir užduočių kiekį. „Ryto ratą“ pradėkite nuo užsiėmimo struktūros pristatymo žodžiu, taip pat naudokite vizualinę struktūrą (2 pav.). Užbaigus vieną iš veiklų paveikslėlį nuimkite, įvardykite, kad veikla baigta, ir rodydami į paveikslėlį pristatykite kitą veiklą (pavyzdžiui, pasisveikinimas baigtas, dabar mankšta).

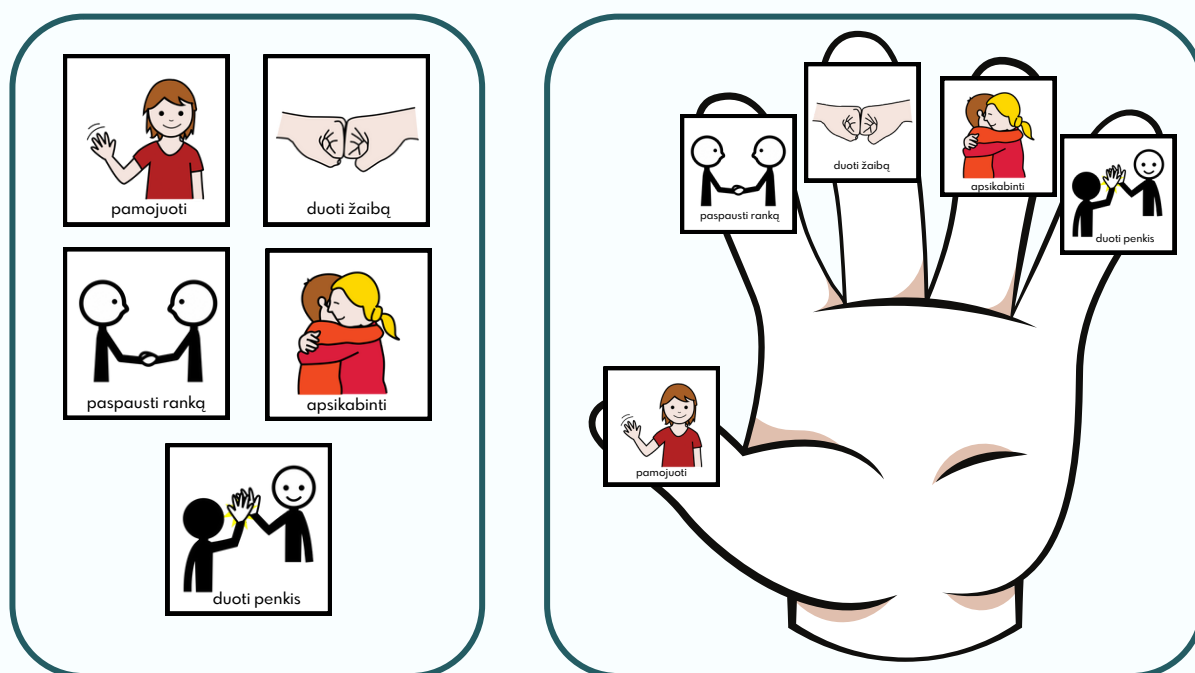
Organizuojant „Ryto ratą“ veiklas svarbu parinkti taip, kad jos domintų vaiką ir skatintų įsitraukti į ugdymo(-si) procesą.

2 pav. Ryto rato veiklos struktūros pavyzdys

Pasisveikinimas

Kiekvieno „Ryto rato“ pradžioje susėskite ratu ir paprašykite pasisveikinti vieniems su kitais. Tai galėtų būti rankos paspaudimas šalia sėdinčiajam ir pasisveikinimas žiūrint į akis (pavyzdžiui: „Labas rytas, Jonai“). Toks pasisveikinimo būdas padeda mokiniams susikoncentruoti į kalbantįjį ir užmegzti akių kontaktą, dėmesingai laukti savo eilės. Kita pasisveikinimo idėja galėtų būti pasisukus į kairę ir į dešinę pasisveikinti su kaimynais. Taip pat galite naudoti 5 vizualiai pateiktus pasisveikinimo būdus (3 pav.), pavyzdžiui: pamojuoti, paspausti ranką, „duoti žaibą“, apsikabinti ar „duoti penkis“, ir leisti vaikams patiems pasirinkti, koku būdu jie nori pasisveikinti (tiek su suaugusiuoju, tiek su bendraamžiais).

3 pav. Vizualiai pateiktų pasisveikinimo būdų pavyzdžiai

Mankšta

Į ryto rato veiklas galite įtraukti mankštą ar tempimo pratimus. Atlikite įvairius judesius (žygiuokite vietoje, šokinėkite kaip zuikiai, siekite žvaigždžių ir t. t.), tai padeda vaikams pabusti ir susikaupti, taip pat mankšta „Ryto rato“ metu galėtų būti kaip sensorinė pertrauka.

Daugiau aktyvių veiklų pavyzdžių galite rasti leidinyje „Sensorinės integracijos sutrikimai ir sensorinės pertraukos organizavimo gairės pedagogams“.

[SKAITYTI ČIA](#)

Ekperimentai

Ekperimentai – tai labai patraukli ir vizualiai stimuliuojanti veikla, kuria siekiama sustiprinti ir ilgiau išlaikyti vaikų dėmesį. Veikla trunka iki 5 min. Svarbu, kad pedagogas (ar kitas veiklą vedantis žmogus) procesą komentuotų trumpais, aiškiais sakiniais (pavyzdžiui, pristatant priemones ir eigą sakoma: „man reikės stiklinės miltų ir sietelio“ arba „dabar aš pilu miltus, miltai krinta“). Paprašykite, kad vaikai tik stebėtų veiklą. Taip pat jie gali padėti skaičiuoti, pūsti, bet svarbu, kad išliktų savo sėdėjimo vietoje.

Ekspimentinės veiklos pavyzdžiai

„Miltų pilys“

Priemonės:

juodas padėklas, miltai, permatomas nedidelis plastikinis dubenėlis.

Eiga:

Į dubenėlį įpilkite miltų ir ant padėklo „statykite“ miltų pilis. Įvardykite, kad tai „miltų pilis“. Galite dekoruoti įvairiais blizgučiais ar lauko augalais.

„Spalvotas vulkanas“

Priemonės:

maži indeliai (plastmasinės stiklinės), geriamoji soda, actas, dažai kiaušiniams dažyti, vanduo.

Eiga:

dažus sumaišykite su geriamąja soda. Atskirame indelyje lygiomis dalimis sumaišykite vandenį su actu. Tirpalą pilkite į sodą. Soda ims burbuliuoti, šnypšti ir kilti į viršų.

„Judantis paveikslas“

Priemonės:

krakmolos, vanduo ir maistiniai dažai.

Eiga:

krakmolą sumaišykite su nedideliu kiekiu vandens. Gauta krakmolo masė – puikus tyrinėjimo objektas. Ji nuostabiai sugeria spalvas, keičia formas, lėtai varva ir švelniai susilieja į vieną masę.

„Piešiame su burbulais“

Priemonės:

muilo burbulų indelis, maistiniai dažai, šiaudeliai, popieriaus lapai.

Eiga:

Į muilo burbulų indelį įpilkite maistinių dažų ir pūskite pavienius burbulus ant popieriaus lapo. Arba naudodami šiaudelį sukelti tikrą laviną, o susprogę burbulai paliks gražų paveiksluką.

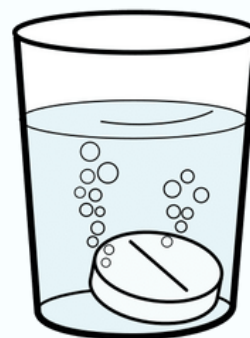
„Lava“

Priemonės:

bespalvis butelis, skysti dažai, aliejus, vanduo, šnypščiančios tabletės.

Eiga:

Į bespalvį butelį įpilkite vandens, kad apsemtų dugną. Įpilkite porą šaukštų aliejaus, kad gerai susidarytų bent 1 cm plėvelė. Įlašinkite kelis lašus dažų, kurie turėtų susimaišyti su ant dugno esančiu vandeniu – turi gautis spalvotas vanduo. Sulaužykite šnypščiančią tabletę ir įmeskite į butelį.

Grupiniai žaidimai „Ryto rate“

„Šiltas vėjas pučia“

Susėskite ratu. Pedagogas (arba išrinktas vaikas) paskelbia: „Šiltas vėjas pučia visiems, kurie dėvi raudonus drabužius“. Kiekvienas, kuris dėvi raudoną drabužį, atsistoja, palieka savo kėdę (vietą) ir susiranda naują. Vaikas, neturintis vietos, tampa naujuoju žaidimo vedėju. Galite pradėti nuo žinomų ir suprantamų kategorijų: drabužių spalvos, plaukų spalvos, vardo raidės.

„Aš šnipinėju“

Tai paprastas žodinis žaidimas, kurį mėgsta vaikai. Žaidimo vedėjas (iš pradžių pedagogas) klasės aplinkoje suranda daiktą (pavyzdžiui, krepšeli) ir sako: „Aš šnipinėju savo akimis kažką, kas yra rudas, pintas“. Vaikai paeiliui spėlioja rudus daiktus, kol kuris nors nurodo teisingą objektą.

„Pasakojimas be pabaigos“

Šis žaidimas lavina atmintį ir dėmesį, nes vaikai turi prisiminti žodžių eilutę ir į sąrašą įtraukti savo žodžius. Žaiskite žaidimą „Aš nuėjau į zoologijos sodą ir pamačiau...“ arba „Aš nuėjau į parduotuvę ir nusipirkau...“. Vienas vaikas pradeda grandinėlą sakdamas ką nors panašaus į „Aš nuėjau į parduotuvę ir nusipirkau bananų“. Kitas vaikas pakartoja, į sąrašą įtraukdamas savo žodį: „Aš nuėjau į parduotuvę ir nusipirkau bananų ir braškių“. Žaidimas tęsiasi, kol žaidžiantieji prisimena ir geba išvardyti visų rato vaikų paminėtus daiktus.

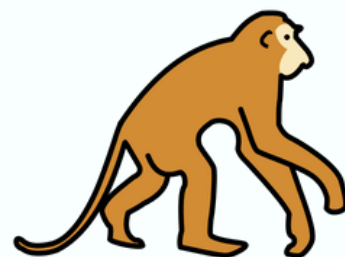
„Sniego gniūžtė“

Vaikai sustoja ratu ir gauna po popieriaus lapą. Ant popieriaus lapo vaikai pasirinkta spalva nuspalvina apskritimą, tada susuka lapą į kamuolį – „sniego gniūžtę“ – ir meta į rato vidurį. Vienintelė taisyklė – negalima pakelti savo „sniego gniūžtės“. Pakėlęs kito vaiko mestą „sniego gniūžtę“, vaikas ją išlanksto ir bando surasti savo partnerį, kuris turi tos pačios spalvos apskritimą. Jei yra nelyginis vaikų skaičius, vienas vaikas bus be partnerio – jis paprastai būna „čempionas“!

„Nežadinkite beždžionės!“

Šiam žaidimui nereikia beždžionės – tinka bet kokia lėlė ar pliušinis meškiukas. Vaikai sustoja ratu. Lėlę arba meškiuką padėkite į rato vidurį. Jie miega“. Tada paimkite raktus ir kuo tyliau perduokite aplink ratą, prieš tai visi kartu pašnibždomis sudainavę dainelę: „Mažoji beždžionėlė miega ant žemės. Š! Š! Š! Š! Negalime jos pažadinti nė vienu garsu. Š! Š! Š! Š!“ Tada kuo tyliau eikite ratu. Vaikai turi stengtis apeiti visą ratą.

„Perduoti ritmą“

Sustokite su vaikais ratu. Iš pradžių pedagogas kuria greitą ritmą (geriausia apsiriboti trimis veiksmis), naudodamas skirtingas kūno dalis. Pavyzdžiui, vieną kartą paliečia galvą, tada du kartus kelius. Tegul vaikai kopijuoja. Tada vėl pedagogas sumuša kitą ritmą, pavyzdžiui, stukteli pečius, tada kojas, tada pėdas. Vaikai vėl kopijuoja. Vėliau tegul patys vaikai sugalvoja ritmą. Pradėkite nuo pirmojo vaiko ratelyje. Jis sugalvoja trijų veiksmų ritmą, pavyzdžiui, baksteli galvą, tada pečius, tada kojas. Kiti kopijuoja.

LITERATŪRA

1. Budrytė, I. *Patarimai pedagogams: kaip vizualinės priemonės padeda mažinti vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, nepageidaujamo elgesio apraiškas*. Vilnius, 2022.
2. Freeman, S., Begun, G., Hayashida, K., Pararella, T. *Kaip pagerinti vaikų socialinį elgesį*. Ugdymo plėtotės centras, 2019.
3. Kryžanauskienė, M. *Patarimai pedagogams: kaip vaiką, turintį įvairiapusių raidos sutrikimų, mokyti žaidimo įgūdžių ir socialinės sąveikos*. Vilnius, 2022.
4. Notbohm, E., Zysk, V. *1001 puiki idėja kaip auginti ir ugdyti autizmo sutrikimą ar Aspergerio sindromą turinčius vaikus*. Vilnius, 2021.
5. Oakley, B. *Pasiruošimas darbui su vaikais, turinčiais autizmo spektro sutrikimų*. snagglebox.com, 2020.
6. Roggers, S., Dawson, G., Vismara, L. A., *Vaiko autizmas: ankstyvoji pagalba, kurią gali suteikti tėvai*. Ugdymo plėtotės centras, 2017.
7. Tarshis, N., Hendrix, R., Zweber Kari, Z., Garcia Winner, M. *Socialinių tyrinėtojų programa*. Nacionalinė švietimo agentūra, 2020.
8. Tuskevičė, V., Kvietkauskaitė, K. *Sensorinės integracijos sutrikimai ir sensorinės pertraukos organizavimo gairės pedagogams*. Vilnius, 2022.
9. Žukauskienė, R. *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius, 2012.

NAUDINGOS NUORODOS

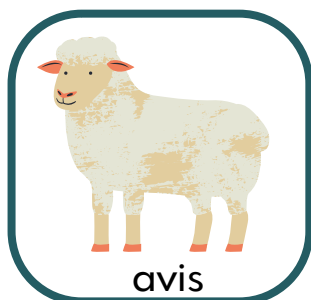
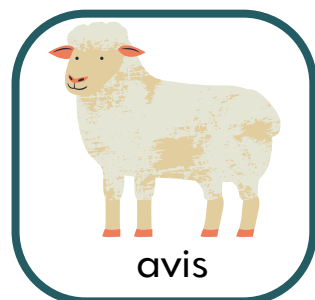
- <http://mudubudu.lt/eksperimentai>
- https://earlyimpactlearning.com/21-circle-time-games-for-preschool-that-actually-work/?utm_medium=social&utm_source=pinterest&utm_campaign=tailwind_tribes&utm_content=tribes&utm_term=832073176_35070144_517456
- <https://raisingchildren.net.au/autism/communicating-relationships/communicating/paying-attention-asd>
- <https://veryspecialtales.com/attention-games-for-kids/>
- <https://www.healisautism.com/post/increase-attention-span-children-autism>

DĖMESIO LAVINIMO GAIRĖS

DARBUI SU IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKAIS,
TURINČIAIS ĮVAIRIAPUSĮ RAIDOS SUTRIKIMĄ

PRIEDAS

1. ATMINTIES ŽAIDIMAS „Ūkis“

2. ATMINTIES ŽAIDIMAS „Laukiniai gyvūnai“

meška

meška

ežys

voverė

voverė

ežys

lapė

lapė

šernas

šernas

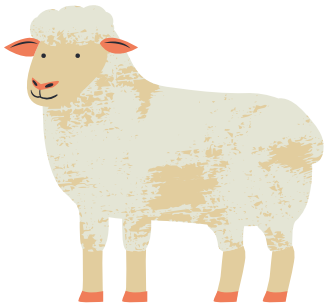

stirna

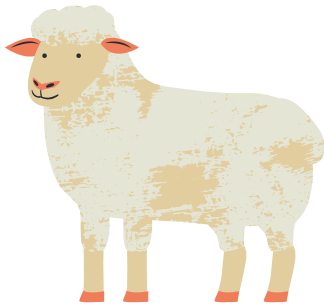

stirna

3. ATMINTIES ŽAIDIMAS „Naminiai gyvūnai“

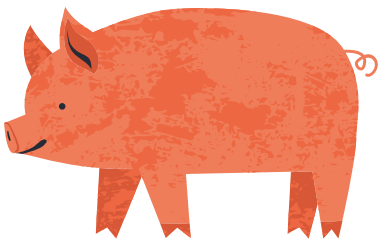
avis

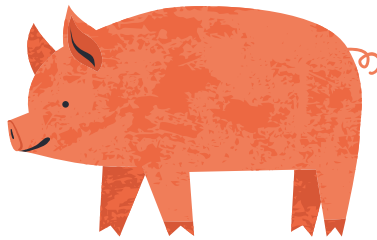
avis

karvė

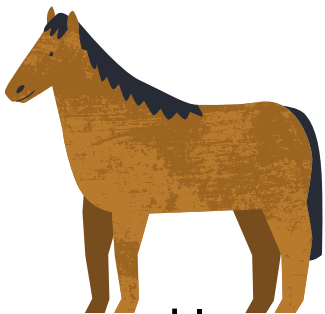
kiaulė

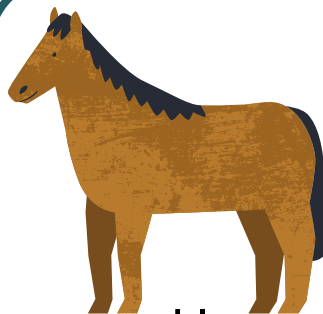
kiaulė

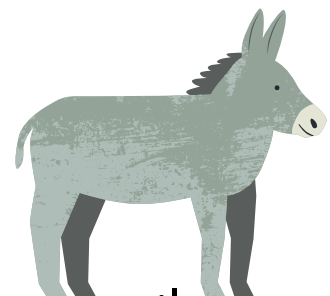
karvė

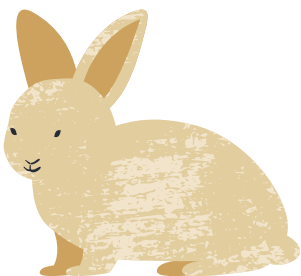
arklys

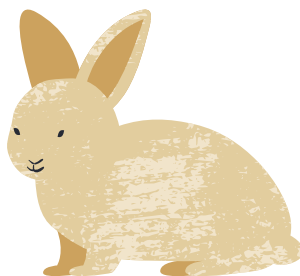
arklys

asilas

triušis

triušis

asilas

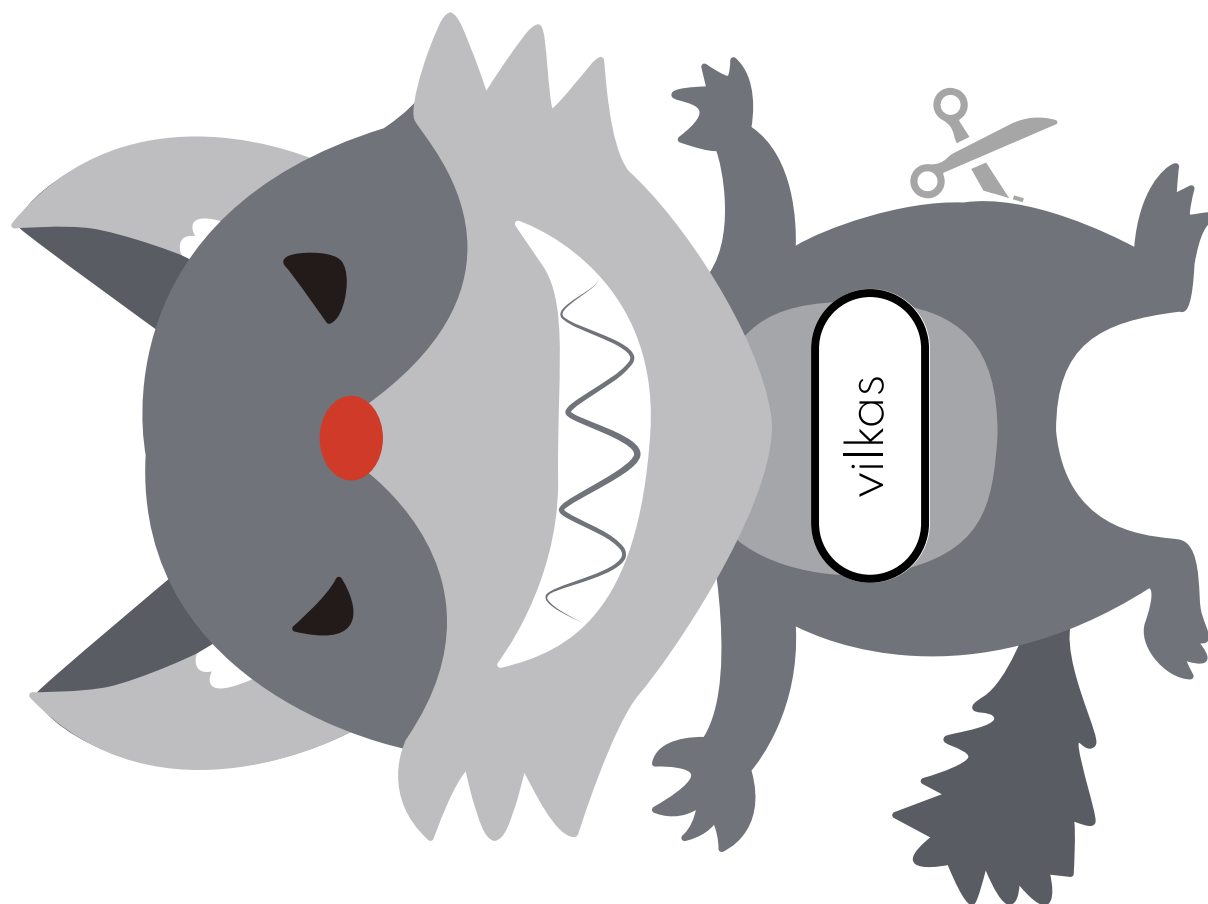
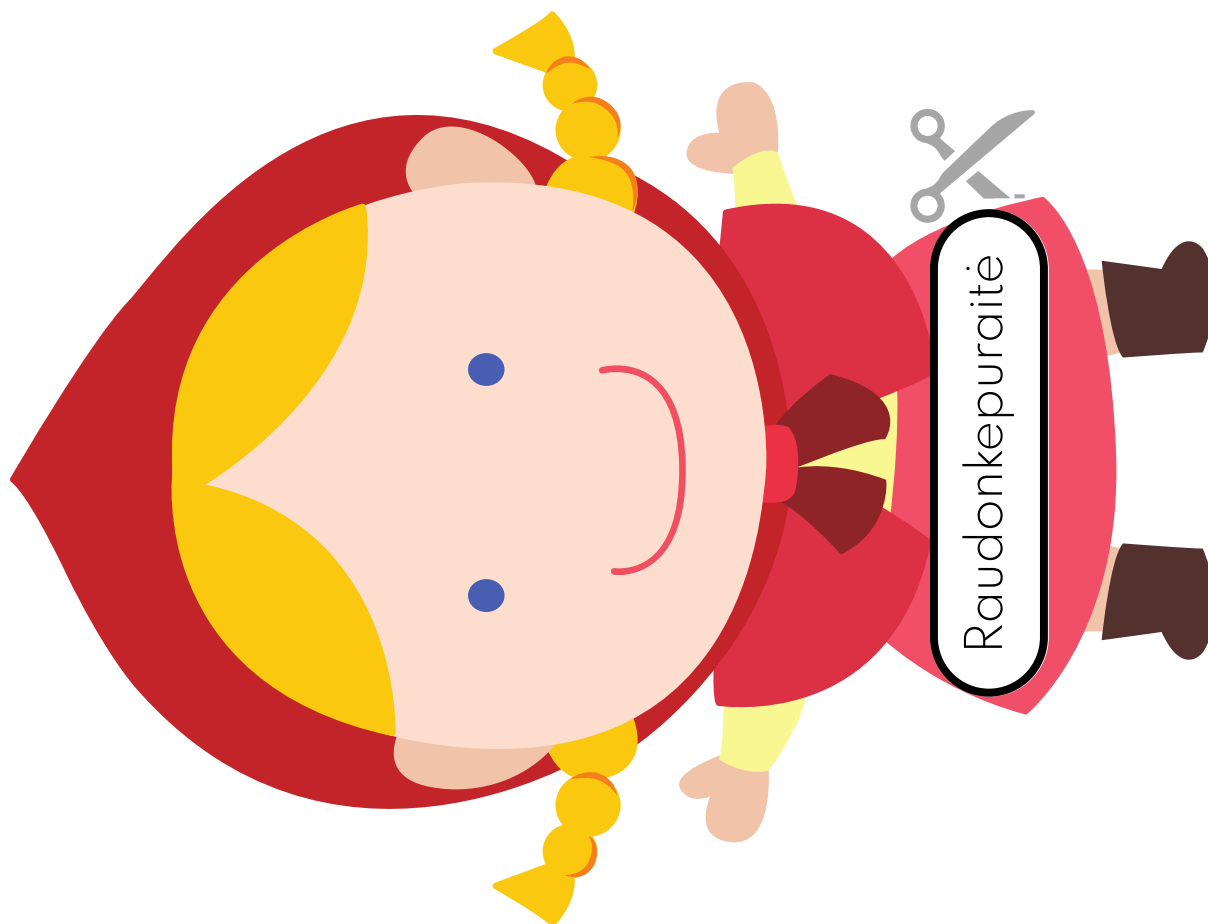
4. ATMINTIES ŽAIDIMAS „Spalvos“

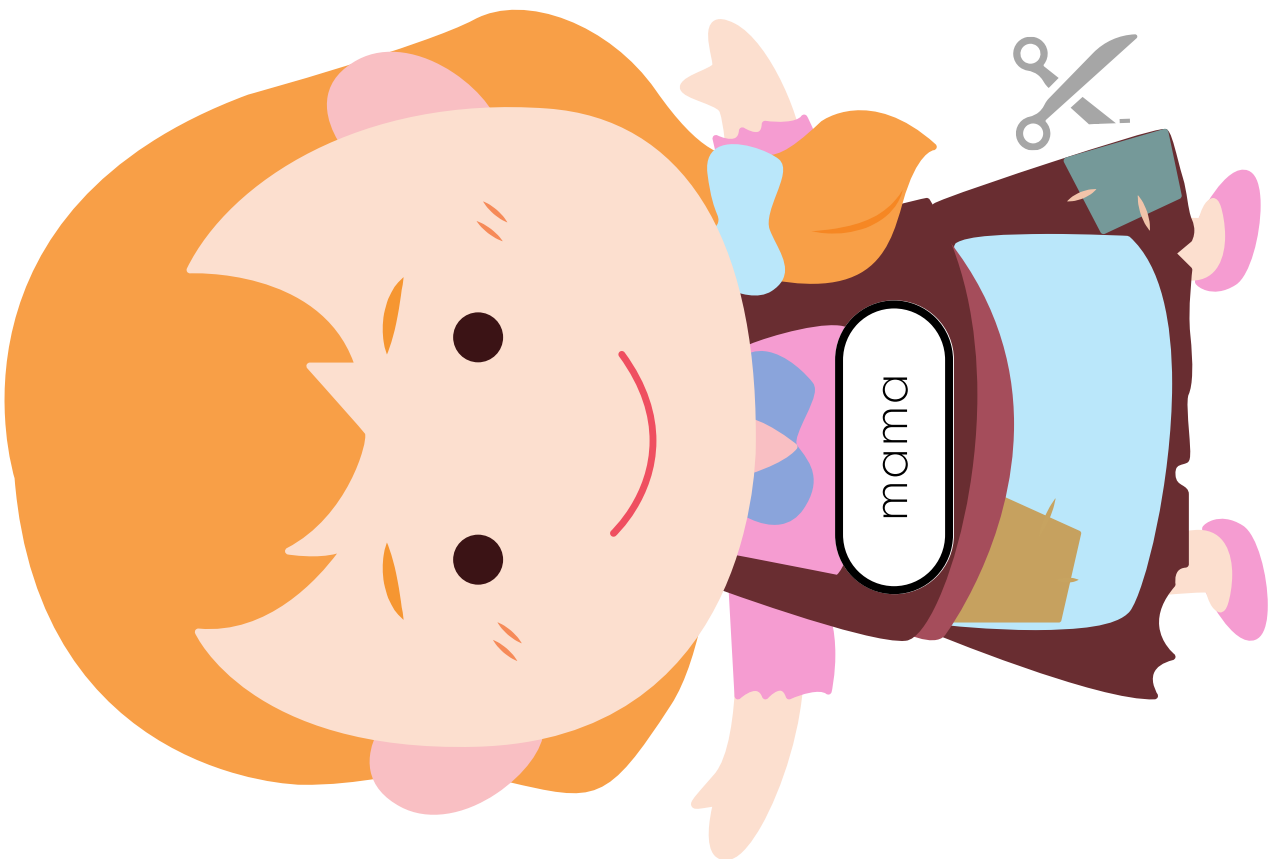
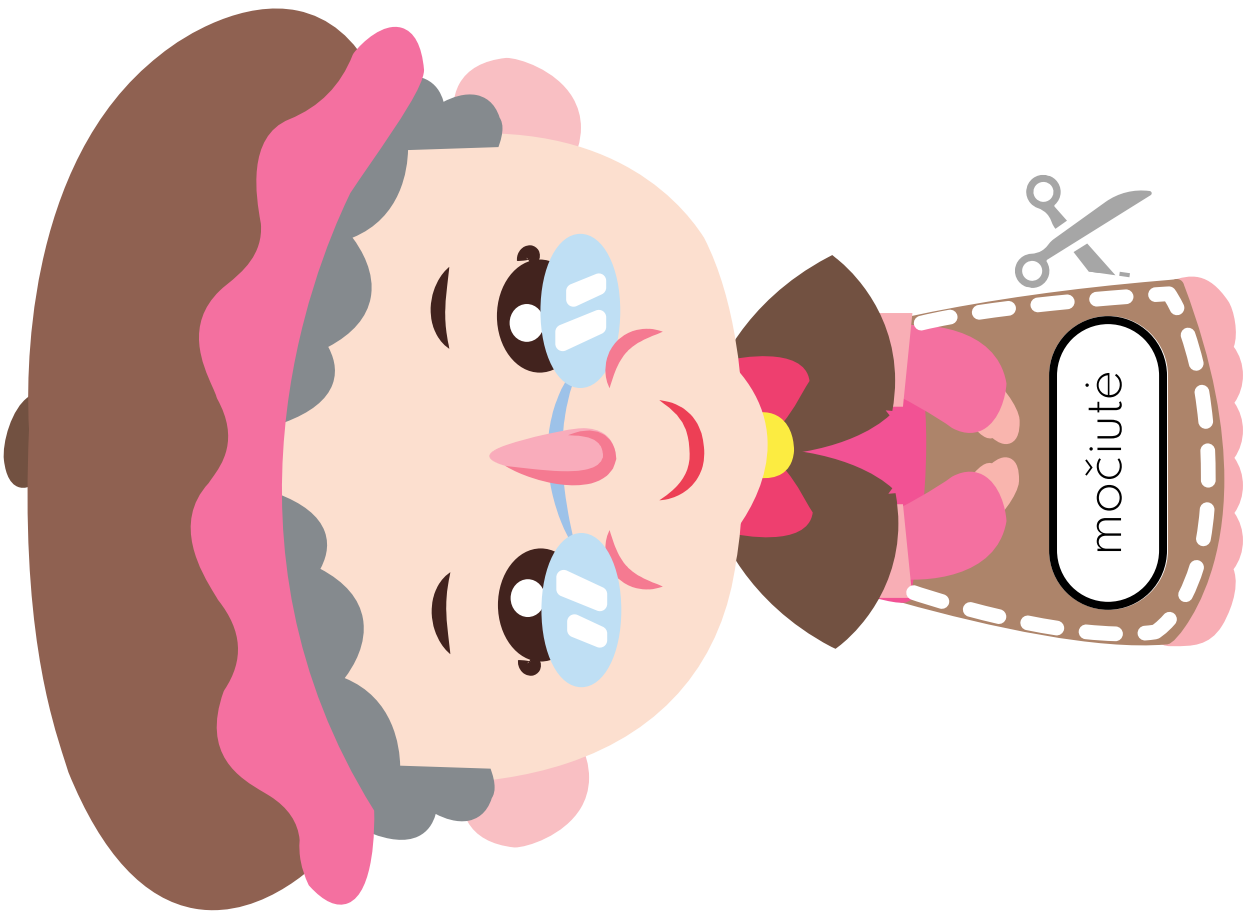

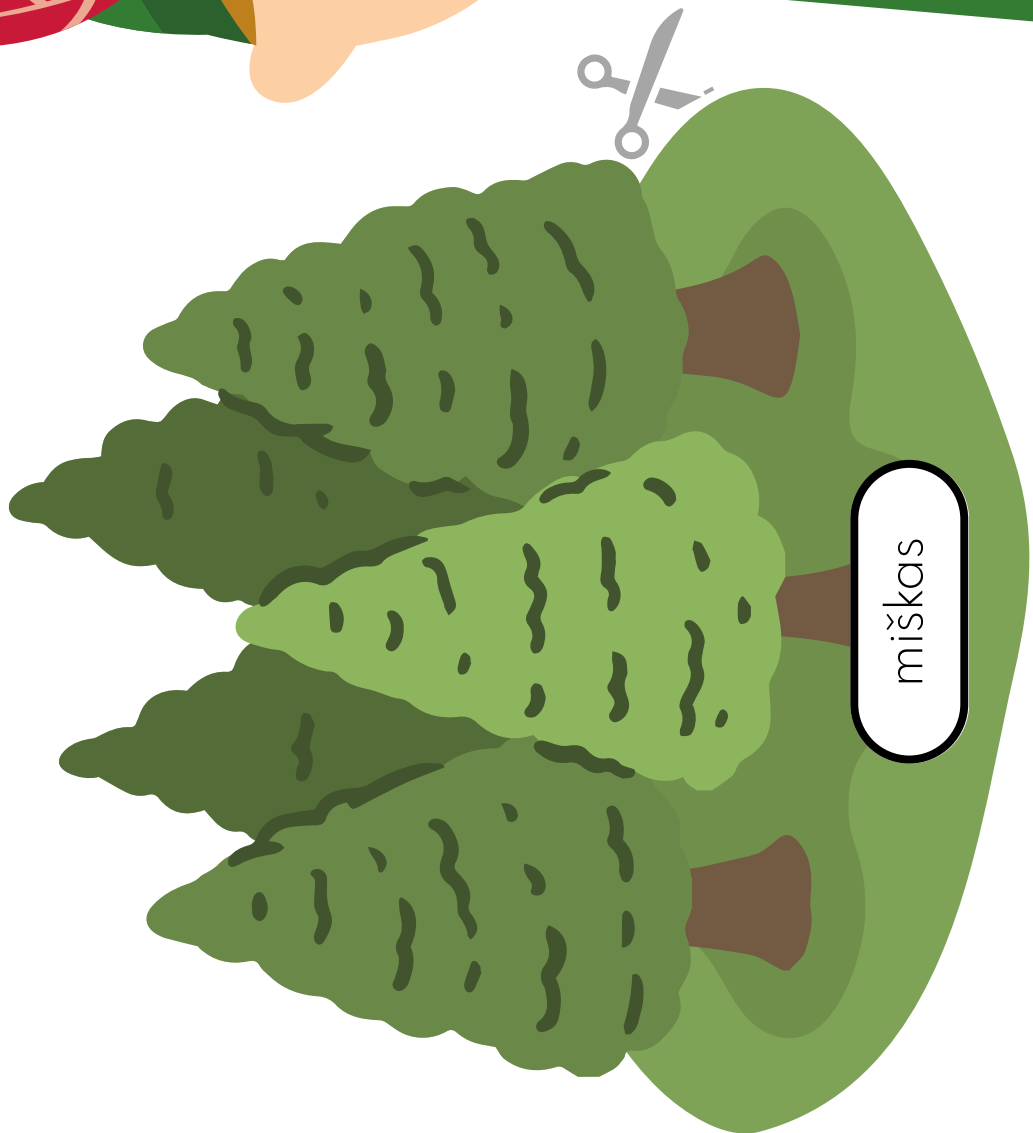
raudona	raudona	žalia
oranžinė	oranžinė	žalia
mėlyna	mėlyna	geltona
violetinė	violetinė	geltona

5. PASAKŲ PERSONAŽAI

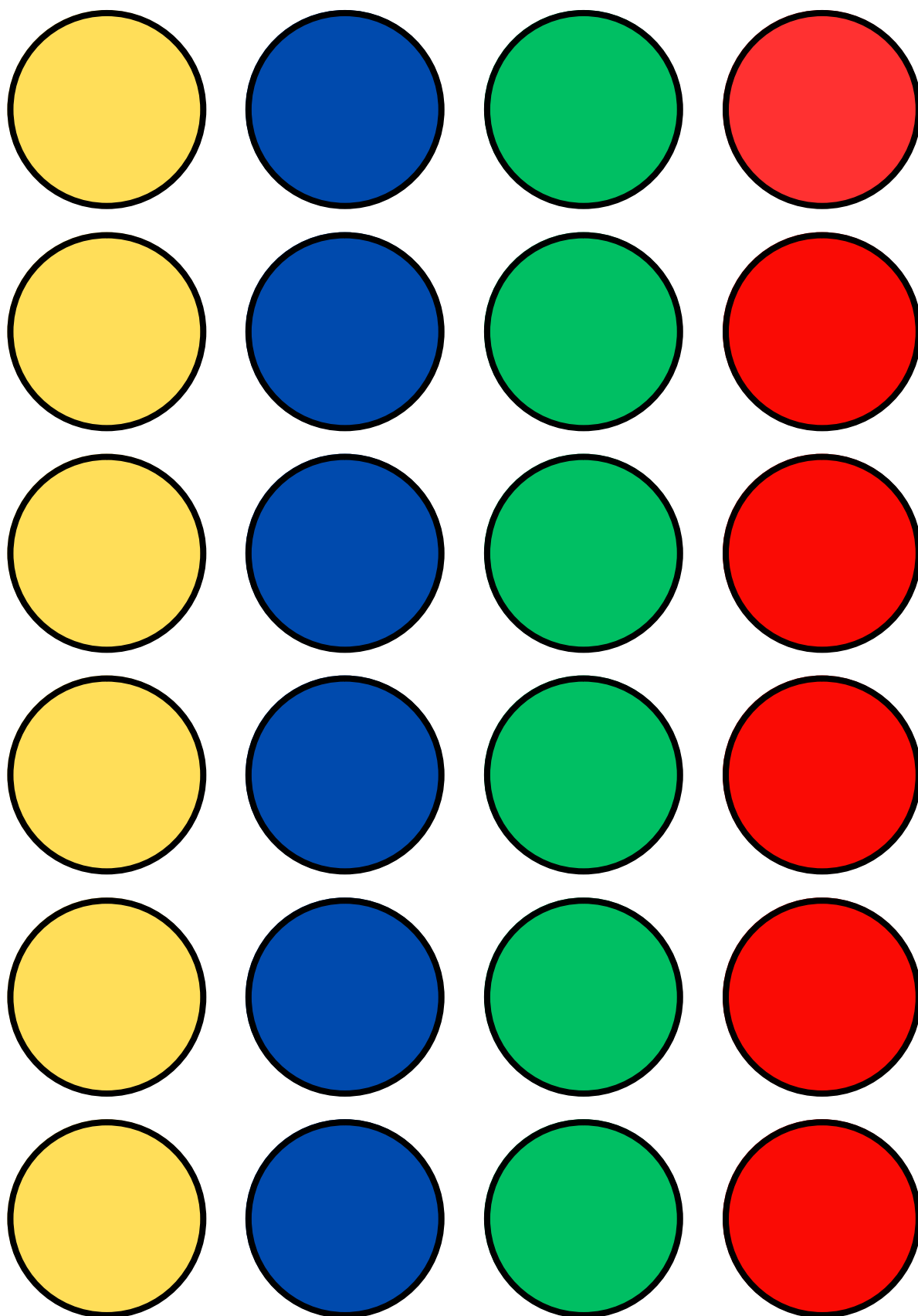
(pagal Š. Pero „Raudonkepuraitė“)

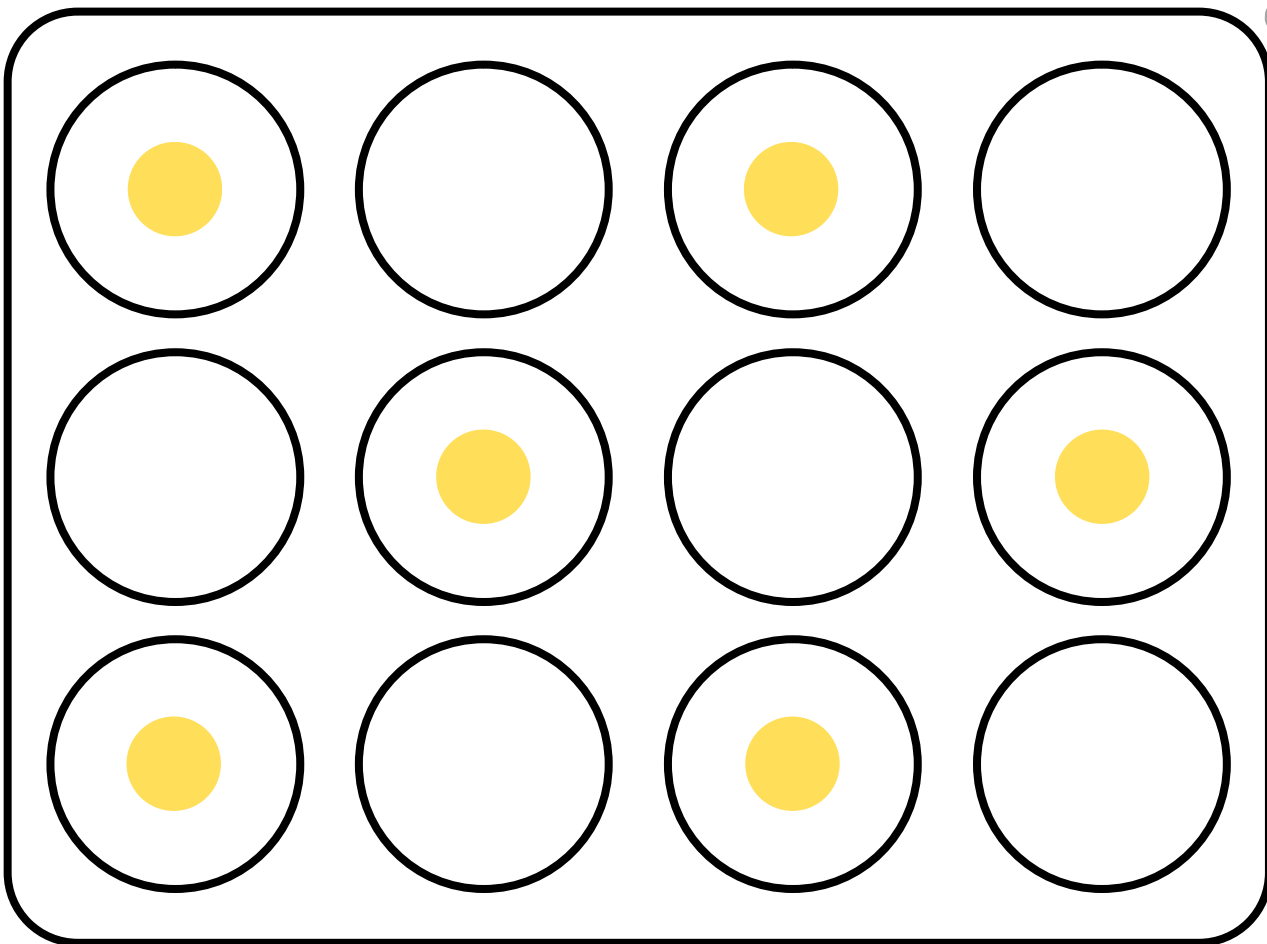

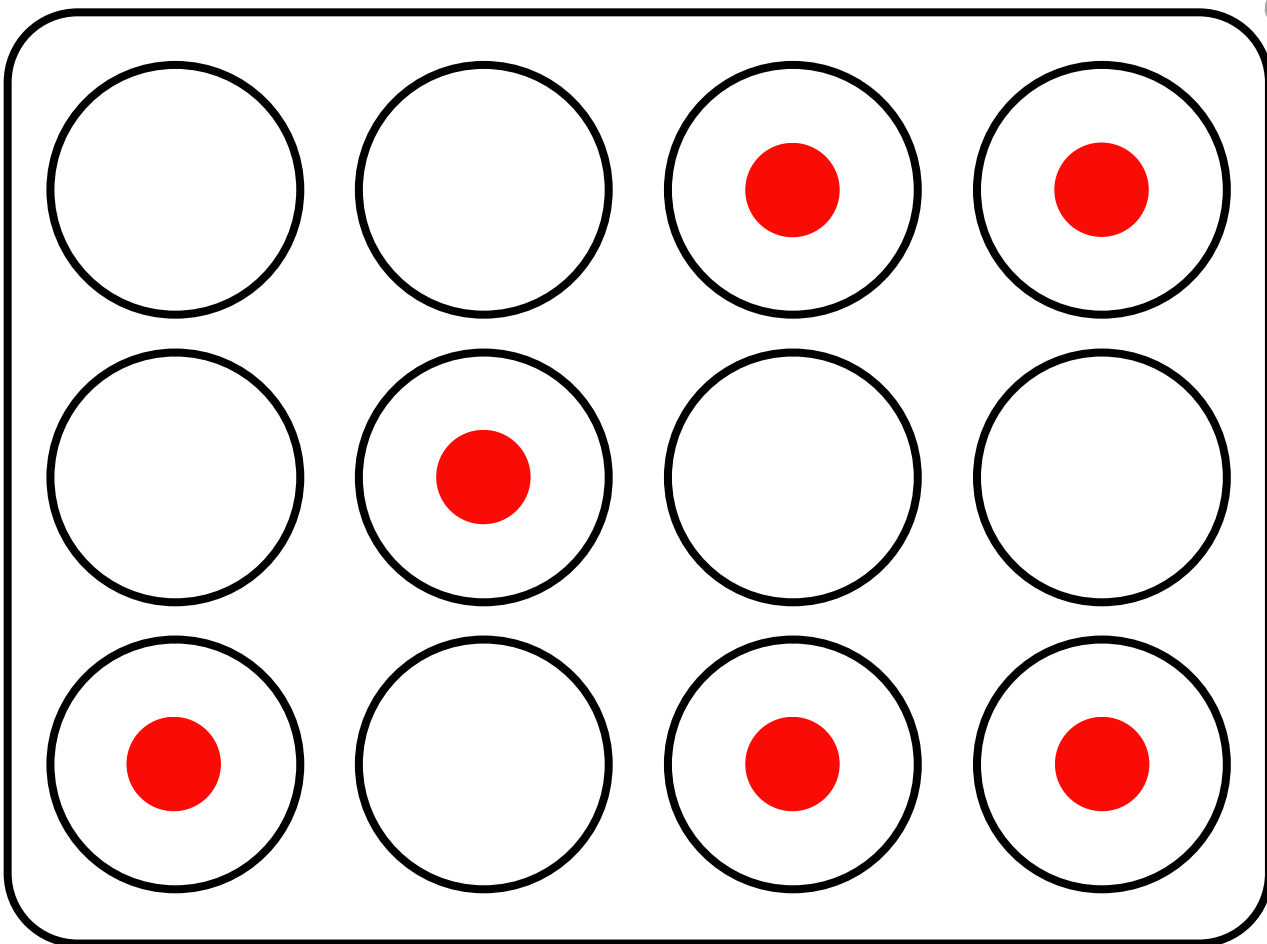
6. SPALVŲ RŪŠIAVIMAS

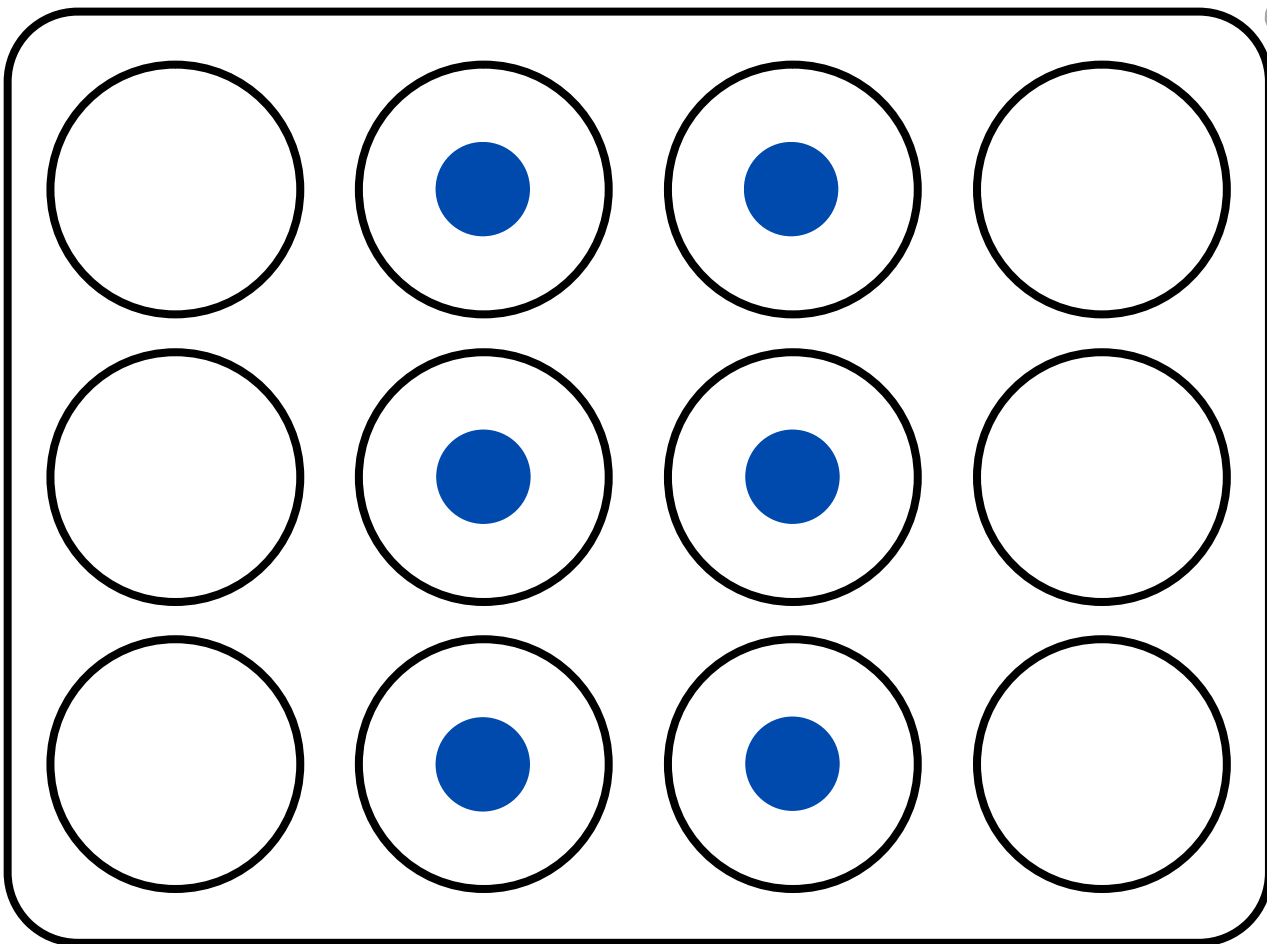
SPALVŪ LENTEĻĒ

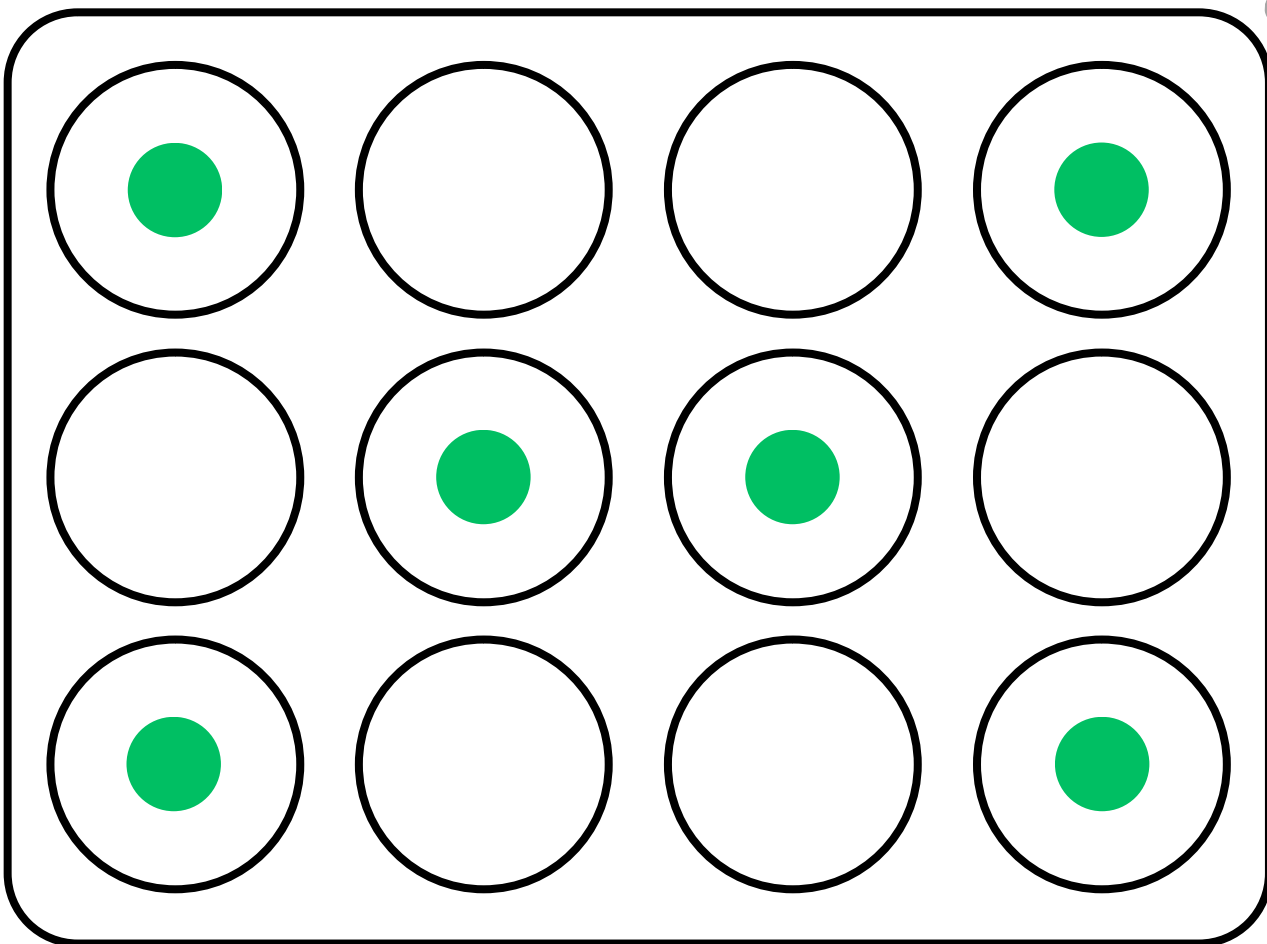
SPALVŪ LENTEĻĒ

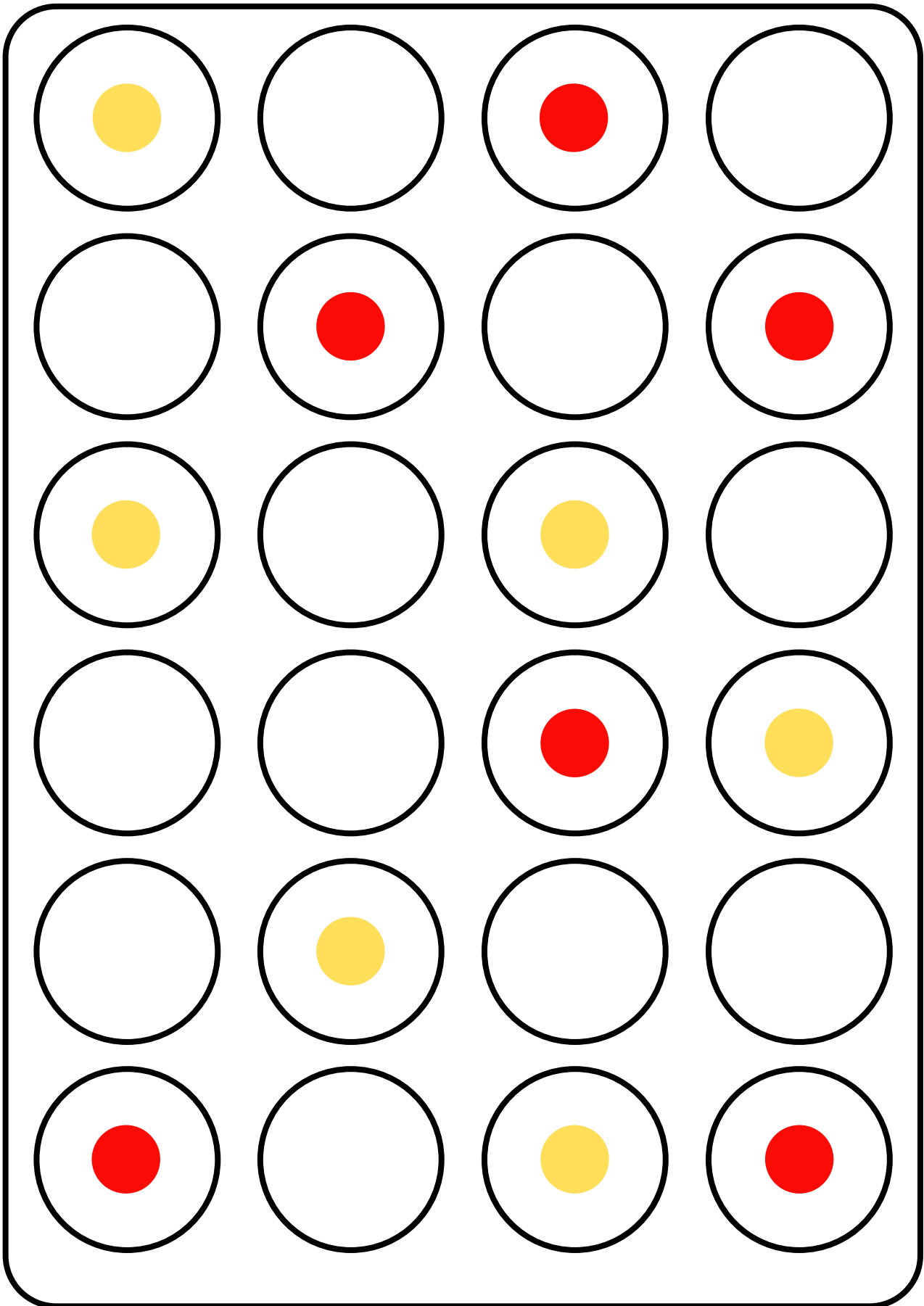
SPALVŪ LENTEĻĒ

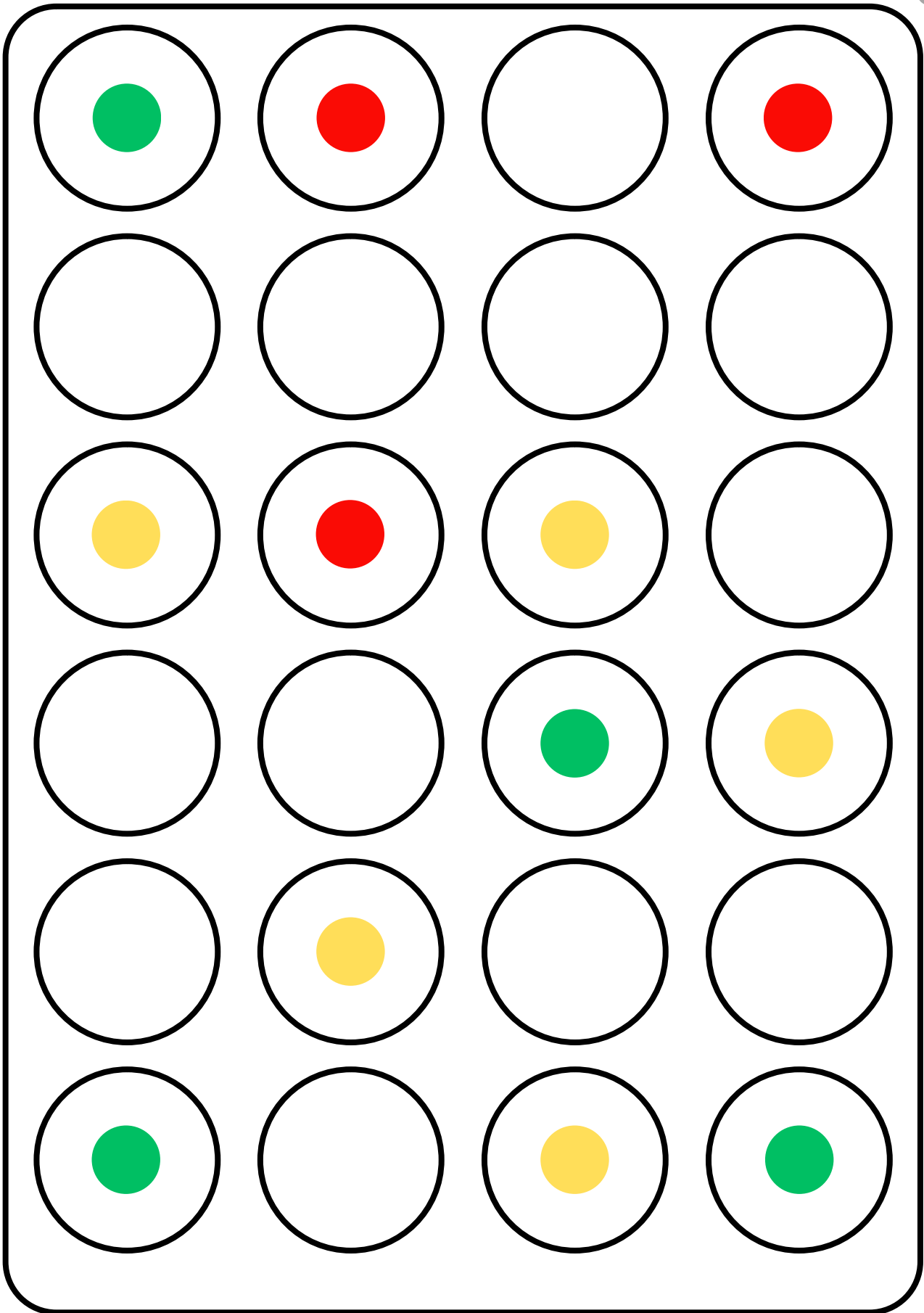
SPALVŪ LENTEĻĒ

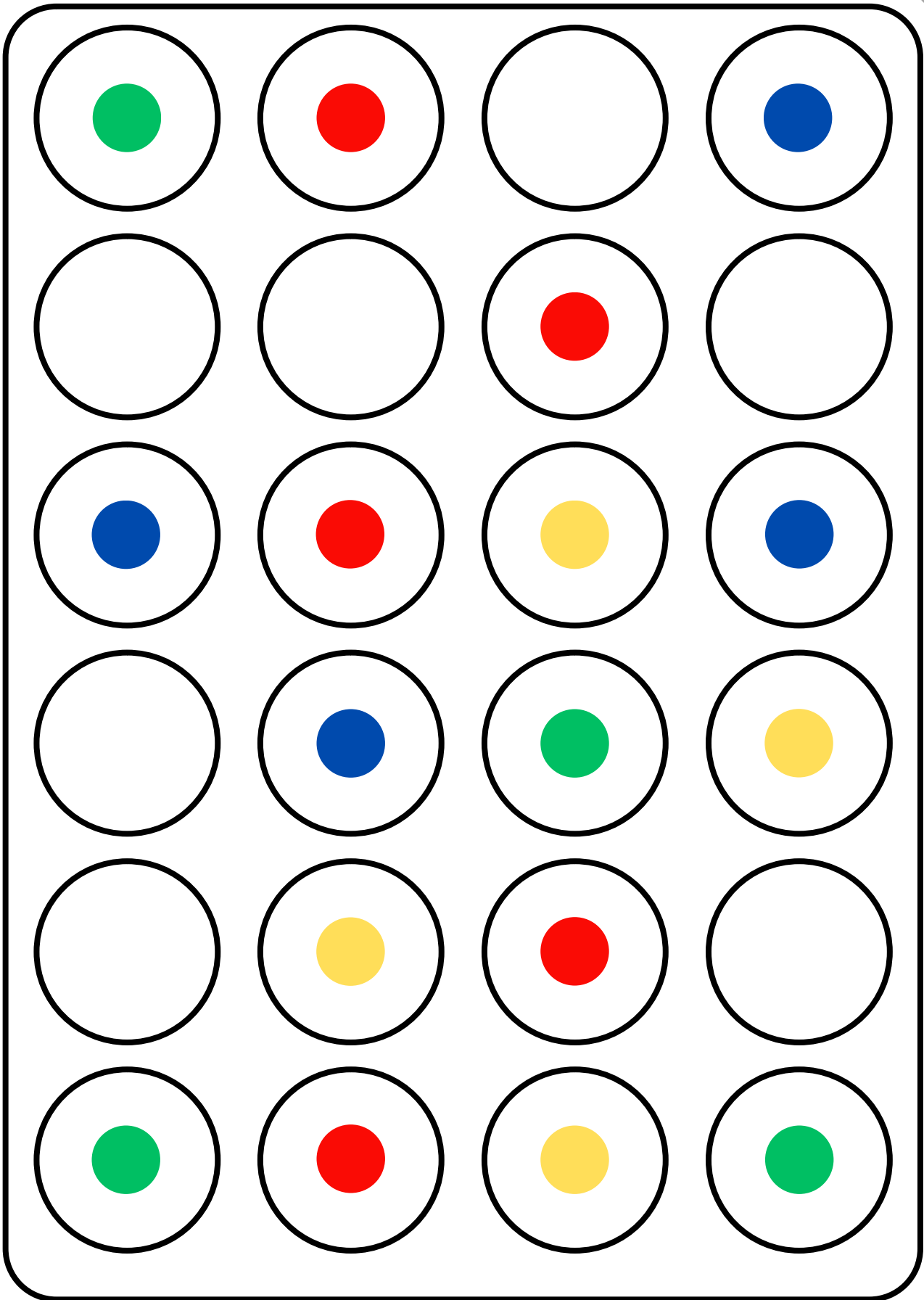
SPALVŲ LENTELE

SPALVŲ LENTELE

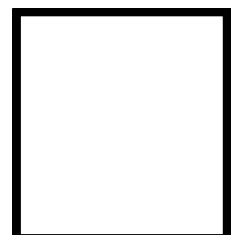
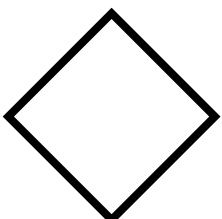
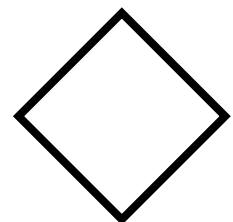
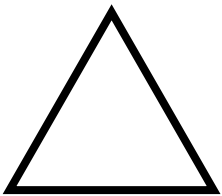
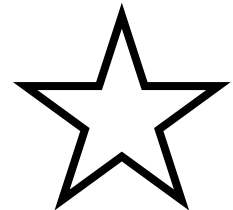
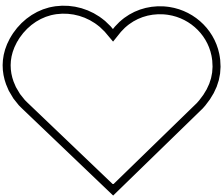
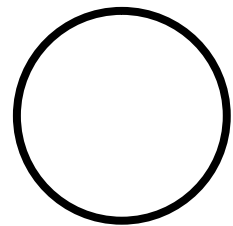
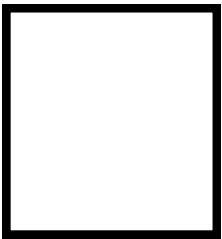
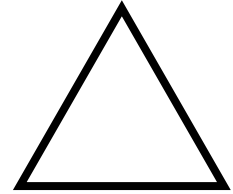
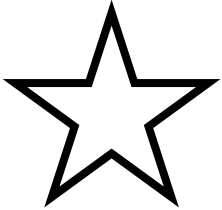
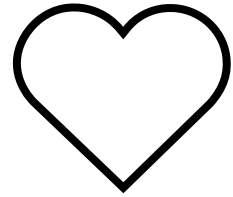
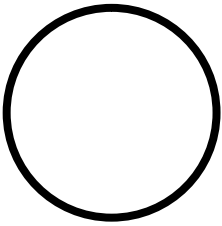
SPALVŲ LENTELE

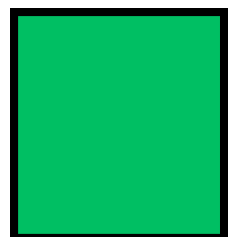
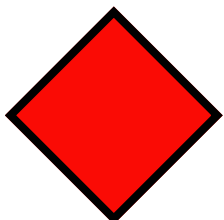
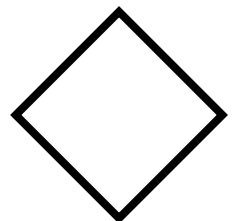
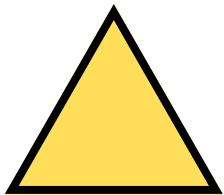
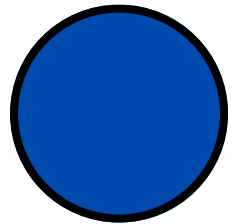
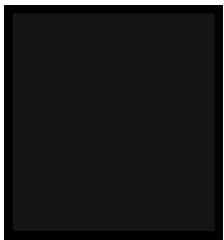
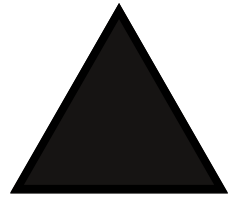
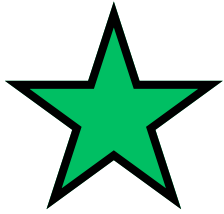
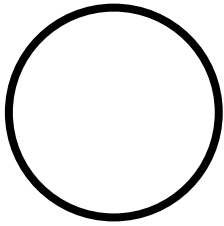
7. RASK VIENODUS GYVŪNUS

7. RASK VIENODAS FORMAS

8. RASK VIENODAS SPALVAS

LEIDINIŲ RENGĖ

Austė Černiauskiene
Milda Kryžanauskiene

REDAGAVO

Lina Kestenienė

DIZAINAS IR MAKETAS

Austė Černiauskiene

Sutrikusios raidos vaikų
konsultavimo skyrius

Lietuvos aklyjū ir silpnaregių ugdymo centras
Sutrikusios raidos vaikų konsultavimo skyrius
Ateities g. 44, Vilnius
www.srvks.lt

2023 m.